

CONTRA

nr 4 1990 (nr 91 från starten) årgång 16 Pris 15:–

**Strålbehandling
av livsmedel**

**Östen Undéns utrikespolitik
Gigantiska problem i Sovjet
VPK och Östeuropa**

FRIHETENS RÖST
— för västerländsk demokrati —

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges minst sex gånger årligen
ISSN 0347-6472

Copyright Stiftelsen Contra

Eftertryck endast efter överenskommelse

Ansvarig utgivare

Anders Fjällström

Adress

Box 6082, 102 32 Stockholm

Tel 08-54 95 52 (även 08-751 56 26)

Frihetens röst (telefonsvarare) 08-52 48 99

Prenumeration

Minst 85, rekommenderat 100 kronor, per år.

Inbetalas på postgiro 85 95 89-4 eller

bankgiro 261-2638.

Finland: Minst 55 mark per år.

Finländskt postgiro 1125 82-9.

Norge: Minst 85 norska kronor per år.

Norskt postgiro 1 99 82 77.

Danmark: Minst 95 danska kronor per år.

Danskt postgiro 1 69 06 98.

Medarbetare

Styrelseordförande: Géza Molnár

Redigering & Layout: Anders Fjällström

Redaktion: Christer Ankelors, Anders Fjällström,

Carl G. Holm och Benny Rung

Övriga medarbetare: Tommy Hansson, Bertil

Häggman, Dietmar Kröhnert, Bertil Lindblom,

All Norrbäck, Arne Sundström, Roger Söderqvist,

Heidi Torbergson samt Peter Hartvig, Köpenhamn,

Allan C. Brownfeld, Washington och Rune Westin,

Sydney.

Annonser

Johannes Dirfeldt 0510-225 88

Länskontakter

Blekinge: Mats Mårtensson 0455-133 36

Bohuslän: Karl Gustaf Kleen 0523-315 10

Gotland: Alf Norrbäck 0496-102 06

Gävleborg: Grethe Blomgren 026-27 31 23

Göteborg: Magnus Ekelund 031-84 70 21

Halland: Jörn Alwerud, 0346-620 46

Jämtland: Lennart Sundstad 0642-100 49

Jönköping: David Stavenheim 036-18 68 62

Kalmar: Lennart Flink 035-801 24

Kopparberg: Allan Lennartsson 0226-108 16

Kristianstad: Ola Axelsson 0451-802 65

Kronoberg: Bengt Sjöberg 0372-147 21

Malmöhus: Mats Gunnarsson 0418-229 43

D:o: Dietmar Kröhnert 040-97 33 51

Norrboten: Elisabeth Olsson 0970-340 85

Skaraborg: Frank Wurm 0500-335 44

Stockholm: Claes Henriksson 08-761 28 36

Södermanland: Tibor Somogyi 0152-152 62

Uppsala: Hermann Schulze 018-35 81 28

Värmland: Jan Collander 0570-660 86

Västerbotten: Georg Norlin 0912-300 62

Västernorrland: Herbert Forsström 060-93022

D:o: Stanley Skoglund 060-56 89 65

Västmanland: Michael Berg 021-11 30 73

Älvsborg: Evald Olsson 0531-112 65

Örebro: Karl-Edvard Hellkvist 0581-132 22

Östergötland: Carl G. Holm 013-16 16 46

Danmark: Lise-Lotte Hartvig 31 10 88 72

Norge: Arne Styhr 02-56 08 86

Nyländ: Roger Wessman 915-14 97 06

Österbotten: Joakim Förars 961-21 14 04

Presslagd 1990-05-21

Vänersborgs Offset AB, Vänersborg 1990

CONTRA-NYTT

Rabattmärken till Contra!

Postens nya omgång av rabattmärken har just kommit ut. Har Du möjlighet att skänka ett eller flera häften till Contra, kan Du mer än fördubbla effekten av Ditt bidrag. I nya märkena kostar 2:30 per styck, men motsvarar hela 5:- när de används för frankering av försändelser på upp till 100 gram. Märkena måste lösas ut på posten innan d 7 juli.

Contra använder dessa märken vid utskick av tidningar i prenumerationsvärvan syfte till dem som beställt provexemplar av Contra. Du kan naturligtvis också skicka outlösta rabattkuponger, som kan ge Contra lägre portokostnader framöver.

När Din prenumeration går ut

Vi får ibland samtal från läsare som oroar sig för att de glömt att förnya sin prenumeration. Det finns dock ingen anledning till oro: när prenumerationen går ut bifogar ett meddelande om detta med den sista tidningen på prenumerationen.

Bokklubben Frihetsforum

heter Contras egen bokklubb. Den är till för Dig som regelbundet köper böcker i Contra. Du får ett bokerbjudande varje kvartal. Till medlemsförmånerna hör att Du när som helst – kan köpa samtliga böcker i Contras katalog till det lägre medlemspriset. Du får böckerna direkt i brevlådan – portofritt – med två veckors kredit.

Våra enda medlemskrav är att Du *måste* komma ihåg att tacka nej om Du inte vill i kvartalsboken. Portot för utsända men returnerade böcker debiteras medlemmen. Du måste också köpa minst tre böcker innan Du kan lämna klubben.

INNEHÅLL – CONTRA 4/1990

sid

- 3 **Strålkonservering – billigt, effektivt och ofarligt**
Carl G Holm om strålbehandlade livsmedel
- 5 **VPK och Östeuropa**
Stefan Klenze om VPKs förhållande till de fallna Öststatsregimerna
- 7 **Utrikespolitikens onda genius**
Tommy Hansson om Östen Undéns utrikespolitik
- 11 **Gula sidorna**
Aktuella smånotiser
- 15 **Brev till Contra**
Contras läsare tycker till
- 16 **Svensk författare i landsflykt**
Per-Olof Nilsson om författaren Rune Andersson
- 18 **Gigantiska problem hotar**
Intervju med John Gray om utvecklingen i Sovjet och Östeuropa
- 16 **"Israel är värt fem CIA"**
Robert L. Wolkoff om USAs bistånd till Israel
- 22 **Rudebarbs**
- 23 **Boknytt**

Strålkonservering - billigt, effektivt och ofarligt

Symbolen för
bestrålad mat

Att bevara livsmedel ätliga och helst även färska och fräscha har varit ett betydelsefullt problem för människan i tusentals år. Konserveringsteknik har under långa tider varit en nyckelfråga i ekonomi och politik.

Den internationella handeln dominerades länge av salt, som var Sveriges viktigaste importvara ända in på 1600-talet. Flera militära konflikter och krig har uppstått i salthandelns skugga och en girig statsmakt har belagt salthandeln med tunga skatter eller i vissa länder inordnat den i statliga handelsmonopol.

Under vårt århundrade har saltet som dominerande konserveringsmetod skjutits i bakgrund av annan teknik, teknik som inte haft lika negativa konsekvenser för smak och vitamininnehåll. Värmeconsvering var t ex ett betydelsefullt framsteg. Men innebar fortfarande en kraftig smaksämring i förhållande till färskvaran.

Djupfrysningstekniken medförde att denna smaksämring kunde undvikas, men tekniken kräver en obruten fryskedja, vilket kan vara svårt att uppnå i primitiva länder. Djupfrysning kostar också - inte minst på grund av kravet på frysning också under transporter - en hel del. Det är dock en mycket viktig konserveringsteknik i hela industrivärlden.

En än mer kostsam teknik är frystorkning, men där är kostnaderna så höga att den bara kan användas i mycket speciella tillämpningar. Den har också klara nackdelar i och med att smak och konsistens påverkas negativt.

Kemisk konserveringsteknik kommer också till användning i många fall. Det är ofta möjligt att genom kemiska tillsatser förbättra hållbarheten, men flertalet kemiska konserveringstillsatser innebär smakpåverkan eller hälsorisker. Genom gasbehandling - med etenoxid - kan man konservera kryddor, men också det innebär vissa risker.

Strålkonsvering som metod

Det finns emellertid ytterligare en konserveringsmetod som används i snabbt ökad utsträckning runt om i världen. Den är billig, den påverkar inte livsmedlens smak, den är helt ofarlig och den möjliggör lagring i normala temperaturer. Det är konservering genom bestrålning som har använts kommersiellt sedan slutet av 1940-talet. Men först under senare år i större skala.

I Sverige är den metoden förbjuden. Tom import av livsmedel som behandlats med metoden är förbjuden. Denna förträffliga metod är strålbehandling av livsmedel, en metod som dessutom ger en intressant användning för kärnkraftverkens avfallsprodukter.

Konservering

genom bestrålning används för närvarande i ett trettiotal länder. Bl a Finland, Danmark, Frankrike, Nederländerna, Italien, USA, Sovjet, Kina och Brasilien.

Den kan användas för en rad livsmedel, t ex potatis, kryddor, kött, grönsaker, frukt, ris m m. Kommersiellt används bestrålning för ett fyrtiotal olika livsmedel. Försök pågår att använda bestrålning också för spannmål.

Förutom att metoden hindrar skadliga mikroorganismer att förstöra produkten medverkar den till att stoppa potatisen och löken från att gro och champinjoner att förlora form.

Genom att bidra till att minska

Genom strålkonsvering kan man sänka både distributions- och lagringskostnaderna. Metoden lämpar sig för exempelvis kött, kryddor, potatis, grönsaker, ris m m.

förstörelsen av friska livsmedelsprodukter bidrar strålbehandlingen till sänka kostnaderna per konsumerad enhet. Det förtjänar också att påpekas att metoden är energisnål i jämförelse med andra konserveringsmetoder.

Så här går det till

Det finns två sätt att strålkonservera livsmedel. Genom användning av radioaktiva isotoper som cesium 137 (avfallsprodukt från kärnkraften) eller kobolt 60 (framställs speciellt för ändamålet) eller genom bestrålning med elektronaccelerator.

Det är billigast att använda radioaktiva isotoper, men metoden kräver ganska stora anläggningar och dessutom hårda säkerhetsföreskrifter. Oförsiktigt skött kan den nämligen innebära risker för personalen. Användning av elektronaccelerator kan drivas i mindre skala och därmed drivas närmare produktionsorten. Tyvärr är metoden dyrare.

Genom bestrålning av livsmedlen dödas bakterier och mikroorganismer som i annars skulle ha förstört livsmedlen. Strålningen slår också ut insekter, larver (som kan ge sig på exempelvis potatislager) och parasiter av olika slag. Strålningen slår ut DNA-molekylerna i levande cellers arvs massa. Men livsmedlen själva (som efter skörden inte är levande) påverkas inte (lika lite som tändarna efter tandläkarens röntgenplåtar).

Metoden är i själva verket så skonsam mot livsmedlen att det efteråt är omöjligt att avgöra om de är strålbehandlade eller ej. Det enda sättet att avslöja detta är att placera obehandlade och behandlade livsmedel bredvid varandra och studera hur de obehandlade förstörs, medan de behandlade behåller sin fräschör och smak. Det går inte ens att med vetenskapliga analysmetoder avgöra om livsmedlen har behandlats eller ej.

De radioaktiva isotoperna kommer aldrig i kontakt med produkterna utan det är bara själva strålningen som gör effekt. Strålningen skadar mikroorganismerna men är sedan omedelbart försvunnen. Eftersom de radioaktiva isotoperna inte tillsatts livs-

medlen är de helt strålfria (den naturliga strålningen i livsmedel finns naturligtvis kvar, den varken ökar eller minskar dock på grund av strålbehandlingen).

Enig expertis för

Expertisen är enig. Det finns *inga* hälsorisker förenade med att konsumera bestrålade livsmedel. Långsiktiga djurförsök har bekräftat att så är fallet. Den enda nackdelen som finns är att mängden B-vitamin minskas något. Med normal kostsammansättning saknar dock detta all betydelse.

FN-organisationerna WHO (Världshäl-

Contras redaktionsmedlem Christer Arkefors, bosatt i Bologna, visar upp två förpackningar med strålbehandlad fransk mjölk. Denna är billigare och mer hållbar än den kyl distribuerade, lokala, italienska mjölken. Dessutom sparas naturligtvis plats i kylskåpet.

soorganisationen) och FAO (Livsmedels- och jordbruksorganisationen) arbetar intensivt för ökad användning av bestrålning som konserveringsmetod. FN-organen menar att metoden är särskilt betydelsefull för u-länderna som saknar den infrastruktur som är nödvändig för att klara av kyl- och frysförvaring av livsmedel.

Genom strålteknik skulle u-länderna dels kunna minska de enorma förlusterna som nu görs genom att livsmedel förfärs på väg från producent till konsument, dels också öppna möjligheten för export till i-länderna. Dels för att det öppnar möjligheten att ta hand om välkända produkter som idag

skulle förfäras, men också för att det skulle öppna marknader för att billigt och energisnålt (till lands och sjöss istället för i luften) transportera exotiska frukter och grönsaker som idag i praktiken inte kan transporteras till industriländerna till rimliga kostnader. Stråltekniken skulle alltså både kunna vara ett bidrag till att minska svälten i världen och till att ge u-ländernas fattiga bönder inkomster från försäljning till i-länderna.

Livsmedelsverkets laboratoriechef Bengt von Hofsten konstaterar torrt: "Vetenskapsmannen i mig är övertygad om att den metoden (strålkonsivering) är överlägsen de kemiska konserveringsmetoder som vi genom politiska beslut är hänvisade till idag." När det gäller kyckling och griskött kan strålbehandling helt eliminera risken för salmonella eller trikiner – och för kyckling dessutom den farliga campylobakten, som vi ju haft åtskilliga problem med i Sverige.

Men svenska monopolister emot

Sverige har Västeuropas sämsta och dyraste livsmedel – näst efter Norge som är allra värst. Det är en följd av det stenhårda regleringssystemet, inte minst när det gäller import (Norge har följdriktigt ännu striktare regleringar och ännu mer omfattande subventioner än Sverige). Trots att svensken lägger ner en större del av sin inkomst på livsmedel än någon annan europé är matstandarden i Sverige enligt en OECD-undersökning som redovisades i Contra nr 1

1989 den sämsta i Europa – näst efter Portugal. Turkiet, Grekland, Irland m fl låginkomstländer ligger över Sverige när det gäller livsmedelsstandard.

De myndigheter och organisationer som är huvudansvariga för denna tingens ordning arbetar nu i maskopi för att förhindra att den moderna tekniken vinner intåg på livsmedelskonserveringens område. Det gäller livsmedelsverket, konsumentverket, Lantbrukarnas Riksförbund m fl. Hade dessa mörkmän haft det inflytande de har idag på 1940-talet hade vi inte kunnat köpa frysta livsmedel och hade de kunnat på-

verka myndigheterna under mellankrigstiden hade säkert också vanliga konserver varit förbjudna.

I riksdagen har exempelvis centerpartisten Görel Thurdin agerat för att slå vakt om det svenska ineffektiva jordbrukets intressen, genom att agera mot strålkonserverade livsmedel.

Och jordbruksdepartementet har anlitat en socialistisk politruk vid namn Jörgen Bäckström att skriva en "utredning" om bestrålade livsmedel.

Den s k utredningen är snarast en politisk pamflett som möjligen hade gjort sig bra som inlägg i "Gnistan" eller "Proletären" 1968, men som nu presenteras som

statlig utredning!

Den märkliga "utredaren" ställer frågor som hur den förlängda hållbarheten används, kommer den producenterna eller konsumenterna till del? Hans bisarra slutsats – väl i 1968 års bolsjevistiska anda – är att det är "producenterna" som kommer att tjäna på "konsumenternas" bekostnad (en tvåtimmars grundkurs i ekonomi skulle inte skada).

Följdriktigt konstateras också att jordbrukarnas organisationer är emot strålkonservering. Eftersom det är billigare för producenterna att hantera konserverade produkter än färskvaror vill de bara sälja konserver! "Utredaren" konstaterar vida-

re att bestrålade livsmedel inte försämrats lika snabbt som obestrålade livsmedel, vilket tas som ett argument *mot (!!!)* konserveringsmetoden.

Andra argument mot, är att livsmedel som annars hade blivit sekunda blir så bra att folk uppfattar dem som förstklassiga och att det inte finns någon praktisk metod som kan användas för att avgöra om livsmedlen är strålbehandlade eller ej.

Detta sammantaget innebär enligt "utredaren" att strålkonservering har "allvarliga nackdelar, ur såväl hälso- som konsument synpunkt".

"Utredaren" själv förmår dock inte redovisa en enda nackdel. □

Av Stefan Klenze

VPK och Östeuropa

VPK har haft decennier på sig att bevisa sin "självständiga hållning" gentemot förtryckarregimerna i Öst. Men först nu när regimerna har fallit kostar VPK på sig att vara kritisk. Rader av intervjuer, anföranden och lyckönskningstelegram avslöjar att VPKs förhållande till Östeuropas regimer alltid varit hjärtligt – inte minst har kontakterna med Honecker och Ceausescu varit många och goda.

Vänsterpartiet kommunisterna vill gärna framställa sig som ett självständigt parti, som vågat kritisera de kommunistiska öststaterna. VPK påstår rent utav att de *alltid* välkomnat frigörelsen i Östeuropa.

Men som Contras läsare sedan länge vet är kommunister inte de mest tillförlitliga.

Inte heller i det här fallet: Tvärtemot vad Werner och andra påstår har VPK ständigt gett sitt stöd till Östeuropas regimer, och därigenom till deras förtryck av folket.

Goda kontakter med Husak

Vad har VPK egentligen sagt

och gjort de senaste decennierna när det gäller den nu sönderfallande öststatskommunismen? Det finns en rad anföranden, intervjuer och telegram som avslöjar VPKs hållning.

Efter det att upproret i Ungern 1956 hade slagits ned, skickade VPK följande hälsning till sitt ungerska broderparti: "*Vi sänder broderliga hälsningar till ert parti och dess kamp för folkmaktens landvinningar i Ungern. Segern över världsreaktionens anslag mot folket i Ungern är en seger för den fredsälskande mänskligheten.*"

I och med att C H Hermansson blev partiledare 1964 påstod VPK sig ha slutat dansa efter

VPK hade goda kontakter med Ceausescu. Den 19 november 1989 – en månad innan Ceausescus störtades – sände VPK välgångsönskningar till det rumänska kommunistpartiets kongress...

Moskvas pipa. I augusti 1968 sattes partiet på prov. Sovjetiska trupper invaderade Tjeckoslovakien. Hermansson sade sig vara chockad. Aldrig tidigare hade en kommunistisk partiledare fördömt en sådan handling av Moskva. Men efter en tid gjorde Hermansson avbön inför sin partistyrelse. Han påstod sig ha blivit "missförstådd".

Hur var då VPKs kontakter med Husakregimen och kommunistpartiet i Tjeckoslovakien? Maud Sundkvist, som är VPKs internationella sekreterare, förnekar att man överhuvudtaget haft några kontakter med Husakregimen. Detta är inte sant!

1971, tre år efter Praginvasio-

nen, överlämnade VPKs dåvarande internationella sekreterare, Urban Carlsson, broderliga hälsningar vid det tjeckiska kommunistpartiets 14:e kongress. Hans hyllning av den kommunistiska "quislingregimen" löd på detta sätt: "*Tillåt mig på vägnar av Vänsterpartiet kommunisterna överbringa varma hälsningar till er 14:e kongress. Denna hälsning gäller också den ärorika, svåra kamp som Tjeckoslovariens kommunister fört under 50 år för sitt lands socialistiska omvandling. Vi är övertygade om att denna kongress kommer att leda till viktiga framgångar i kampen för ett ännu bättre utnyttjande av socialismens rika*

möjligheter." Ett i raden av uttalanden som klart och tydligt deklarerar VPKs ställningstagande till de händelser som ägde rum i Tjeckoslovakien. Men 1990 säger Urban Carlsson i en radiointervju att han inte hållit något som helst anförande på partikongressen i Prag – trots att detta anförande faktiskt finns publicerat.

"Smärre ofullständigheter"

VPK har, trots markeringen av sin påstådda självständighet, upprätthållit mycket goda förbindelser med samtliga kommunistpartier i Öst. Att förbindelserna var mycket goda bekräftar Lars Werner själv, när han 1975 hävdade att han kände en stark gemenskap med alla de partier, rörelser och länder som bygger socialismen.

På kommunistpartiets kongress i Moskva 1976 framhöll Werner att "det sovjetiska kommunistpartiet har bevisat i handling socialismens överlägsenhet när det gäller att utveckla den materiella, sociala och kulturella standarden för de arbetande massorna". Vid en konferens i Öst-Berlin samma år sa Werner att kommunister i alla tider kämpat för de demokratiska fri- och rättigheterna. En observant journalist, som inte föll för den lögnen, frågade Werner om det också gällde de kommunistpartier som hade makten i Öst. Werner tyckte att frågan ställdes fel, men medgav att det fann en del "smärre ofullständigheter" i Östeuropas kommuniststater.

Lars Werner har under sin tid som partiledare rest mer i Östeuropa än någon annan politiker. Werner är den politiker som bäst vet hur kujoneriet i Östeuropa gick till. Så här skrev han, efter att ha besökt Östtyskland 1974: "Under vår rundresa kunde vi ta del av det framgångsrika, socialistiska uppbyggnadsarbete som pågår i

DDR. Vi har fått ännu en bekräftelse på att det bara är socialismen som kan lösa samhällsproblemen i de arbetande folkens intresse."

Hyllade Honecker

I början av 1980-talet, då motståndningarna började visa sig allt tydligare mellan de polska arbetarna och Polens kommunistparti, var Lars Werner inte sen att skicka hyllningar till sitt polska broderparti: "Framgångarna för ert parti kommer att tjäna som en uppmuntran och stöd, också för kampen i de kapitalistiska länderna, för en demokratisk och socialistisk utveckling." Werner åberopade inga som helst krav på fria val eller demokrati för Polens folk.

Hur var då synen på Öst och Sovjet hos det än mer extrema ungdomsförbundet, Kommunistisk Ungdom? Under 1970- och 1980-talet var ungdomsförbundet mer pro-sovjetiskt än moderpartiet.

Vid ett seminarium i Lund 1980 sa Kommunistisk Ungdoms internationelle sekreterare, Kjell Hansson, att man aldrig skulle få för sig att ge broderorganisationerna i Öst några som helst pekpinar. En hållning som ungdomsförbundet alltså deklarerar så sent som i början av 1980-talet.

Den 7 oktober 1989, i samband med Östtysklands fyrtioårsjubileum, skrev Lars Werner ett brev till Honecker. Detta var bara några dagar innan Honecker avsattes. "DDR:s utveckling ligger oss varmt om hjärtat. Vi önskar er stor framgång i byggandet av socialismen. Kommunistiska hälsningar, Lars Werner." VPKs hyllningar av förtryckarregimen

pågick m a o ända in i det sista.

Vänskapliga samtal med Ceausescu

Ett land som VPK och Lars Werner haft extra goda kontakter med är Rumänien. Det kommunistiska vännerna Werner och Ceausescu har haft åtskilliga samtal tillsammans.

Vid det rumänska kommunistpartiets kongress 1984 fick

Här spelar de nyttiga mötena och samtalen med kamrat Nicolae Ceausescu och kamrat Lars Werner en avgörande roll."

Då Ceausescu höll sin sista partikongress den 19 november 1989 var VPKs hälsning lika varm som alltid: "Vänsterpartiet kommunisterna hälsar delegaterna vid rumänska kommunistpartiets 14:e kongress fruktbara överläggningar."

VPK sände broderliga hälsningar till det ungerska kommunistpartiet, efter det att revolten 1956 med Moskvas hjälp hade slagits ned.

Ceausescu denna hälsning från VPK: "Sedan ert land befriades för fyrtio år sedan har det under ert partis ledning snabbt rest sig ur krigets förödelse, underutveckling och armod och utvecklats till ett modernt industriland." I samma brev underströks vänskapsutbytet mellan VPK och det rumänska kommunistpartiet: "Detta utbyte på jämlikhetens och självständighetens grund är särskilt betydelsefull när den kapitalistiska krisen slår hårt mot den svenska arbetarklassen och det svenska folket."

Nicolae Ceausescu har skickat hälsningar till VPKs partikongresser i Sverige. 1981 skrev Ceausescu: "Vi vill speciellt i detta sammanhang notera den goda utvecklingen av vänskap och samarbete mellan rumäniens kommunistparti och VPK.

Fyra veckor efter det att Ceausescu störtats skickade VPK ett nytt brev till Rumänien: "Vänsterpartiet, som gläds åt de demokratiska genombrotten i Östeuropa, har tidigare fördömt Ceausescus maktutövning, som inte har något med socialism att göra utan är rent kejsarvansinne."

När Lars Werner påstår att VPK alltid välkomnat en frigörelse i Östeuropa kan man alltså knappast säga att han har rent mjöl i påsen. Hälsningstelegrammen till de kommunistiska diktaturregimerna har alltid varit uppmuntrande och positiva, så länge dessa satt vid makten och utövade sitt förtryck.

Nu vänder man kappan efter vinden och säger sig ta avstånd från de barbariska övergrepp som begicks. □

Utrikespolitikens onda genius

– Menar fru Bellander att Vysjinskij ljuger?

– Jag, det menar jag.

– Men det är ju oerhört, det är ju oerhört!

Detta replikskifte skall enligt ett minnesprotokoll ha utspunnit sig på Kanslihuset den 3 november 1947, då en kommitté från Wallenbergsaktionen träffade svenska regeringsrepresentanter och UD-tjänstemän vid ett möte som hölls i syfte att skapa klarhet i den svenska diplomaten Raoul Wallenbergs försvinnande i januari 1945. Den röst som finner det helt orimligt att den sovjetiske vice utrikesministern Andrej Vysjinskij skulle kunna fara med osanning tillhörde Sveriges socialdemokratiska utrikesminister, Östen Undén.

Raoul Wallenberg, som föddes den 4 augusti 1912, var sekreterare vid Sveriges legation i Budapest från den 9 juli 1944 till han bortfördes av sovjetiska ockupationstrupper i mitten av januari 1945. Wallenberg hade fått uppdraget som legationssekreterare med det enda syftet att rädda ungerska judar undan de tyska nazisternas "slutgiltiga lösning" på judefrågan, dvs utrotning.

Wallenberg arbetade nära samman med den schweiziska legationens humanitära avdelning. Överhuvudtaget utförde de neutrala länderna i likhet med röda korset storartade insatser för att rädda människoliv. Det var natten till den 19 mars 1944 som tyska trupper invaderade Ungern. I ockupationstruppernas kölvatten följde ett specialkommando under ledning av Adolf Eichmann, med uppgift att "lösa" den ju-

diska frågan i Ungern.

Räddade tusentals

Raoul Wallenberg lyckades med uppbyggandet av alla krafter och all fantasi att rädda tusentals judar undan förintelsen. De som räddades av den unge svensken – som under krigsåren i Sverige bl a var en ivrig hemvärnsman – minns honom som en helgonlik gestalt. Erik Sjöquist skriver i sin bok fullt korrekt: "Utän tvivel var Raoul Wallenberg en 'Röda nejlikan' i jätteformat."

Skyddspasset var ett av de dokument som Wallenberg arbetade med och som räddade kanske 10 000 judar undan Eichmanns mordkommando. UD hade inledningsvis beslutat godkänna utfärdandet av 4 500 skyddspass, men det blev många fler.

Wallenbergaffären har dels en utrikespolitisk, dels en inrikespolitisk dimension. Utrikespolitiskt har Sverige gjort en rad

utrikesmyndigheterna att Wallenberg påträffats i Budapest, uppträdde man från svensk sida överdrivet försiktigt och allmänt tafatt. Inte förrän den 21 april 1945 fick Söderblom en definitiv instruktion från Stockholm att ta upp fallet med ryssarna.

I början av 1945 framförde envoyén Söderblom uppfattningen, att det var bäst att han inte gjorde något alls i frågan till följd av ett rykte att Raoul Wallenberg skulle vara kvar i Budapest i "säker förklädning". I en not som i början av november 1945 avlämnades från svensk sida hemställdes "att genom Folkkommisariatets för utrikes ärendens älskvärda förmedling erhålla meddelande om resultatet av efterforskningarna [efter Wallenberg]".

Söderblom tog vidare upp ärendet med Stalin själv i juni 1946. Föga överraskande lovade diktatorn att det hela skulle klaras upp. Men i slutet av januari 1947 om-

Utrikesminister Undén flankerad av Sovjets vice utrikesminister Andrej Vysjinskij och Indiens FN-ambassadör Lakshmi Pandit. Året var 1953.

hävändelser till Sovjetunionen i syfte att få fram besked om Wallenbergs öde, inrikespolitiskt har förts en stundom intensiv debatt om vår regerings sätt att handlägga ärendet. Sedan den svenske envoyén Staffan Söderblom i Moskva redan den 16 januari 1945 fått besked från de sovjetiska

talade K V Novikov, en medlem i det sovjetiska utrikesministeriets kollegium, för Söderbloms efterträdare som envoyé i Moskva, Gunnar Häggblom, att ryssarna trots energiska efterforskningar ej lyckats hitta ett spår av den svenske diplomaten. Den 18 augusti 1947 lät så vice utrikesministern

Vysjinskij meddela att "Wallenberg är okänd för oss". Vysjinskij antydde att Wallenberg kunde ha dödat i Budapest av den ungerske naziledarens Szálasis anhängare.

Märklig hållning

Då det var uppenbart att man från officiell svensk sida iakttog en passiv och överlättande attityd gentemot de sovjetiska myndigheterna, bildades i Sverige *Raoul Wallenbergsaktionen*. En framträdande kvinna i denna påtryckningsgrupp var Birgitta Bellander, ordförande i Internationella

tärmyndighet i enlighet med vad som också meddelats från Sovjets UD".

Så inviterades kommittén till mötet i Kanslihuset den 3 november 1947, då det i ingressen redovisade samtalet mellan Östen Undén och Birgitta Bellander ägde rum. Från regeringens sida medverkade, förutom utrikesminister Undén, statsminister Tage Erlander och UDs Lennart Petri. Från kommittén medverkade Bellander, Schartau, Örne och Guy von Dardel.

Det blev, som antytts, ett dramatiskt möte. Meningarna om vad som egentligen sagts avviker något, men det står klart att

mest var intresserad av att jaga upp känslostormar hos allmänheten.

Schartau lämnade efter det katastrofala mötet i Kanslihuset uppgifter om vad som tilldragit sig till Dagens Nyheter, vars chefredaktör Herbert Tingsten i en ledarartikel kallade Undén för "mannen utan nåd". Enligt Tingsten måste man fråga sig vad som var mest pinsamt i Undéns uppträdande – hans oskicklighet eller hans hjärtlöshet. Tingsten skrev: "*Hr Undéns obehaglighet brukar älskvärt ses som sturighet, trumpenhet, i bästa fall en blyghet bakom vilken otympligheten söker skydd. Här är det svårt att tala om något bättre än hårdhet och hjärtlöshet, ett simpelt begagnande av den mäktiga ställningen inför hjälpsökande i underläge.*"

Baltutlämningen

Det var den 31 juli 1945 Östen Undén inträdde i Per Albin Hanssons nya socialdemokratiska regering, som efterträdde krigsårens samlingsregering. Undén blev därmed initiativtagare till den utrikespolitik som Sverige hädanefter fört, och som medfört en kylig inställning till USA och västmakterna och en, i bästa fall, passiv hållning till Sovjetunionen och den kommunistiska världen. Östen Undén kan därför betecknas som svensk utrikespolitikens onda genius, vars traditioner därefter förts vidare av sådana gestalter som Olof Palme, Pierre Schori och Sten Andersson.

Sveriges officiella utrikesdoktrin innebär "alliansfrihet i fred, syftande till neutralitet i krig". Denna alliansfrihet har dock fler än en gång fått köpas till priset av undfallenhet i förhållande till stora och mäktiga makter. Under det andra världskriget tillät Sverige tysk permittenttrafik till Norge under åren 1940–1942; inte förrän det började gå dåligt för tyskarna tog svenskarna mod till sig och förbjöd transporten av tyska trupper genom Sverige. Också tyskt krigsmateriel fraktades på svenska järnvägar. Vidare försåg Sverige Tyskland med för krigsansträngningarna oundgänglig malm från de lappländska malmfälten, samt kullager. Inte förrän de västallierade hotade att bomba kullagerfabriken i Göteborg inställdes den svenska kullagerexporten till Nazityskland.

Det svenska agerandet i samband med "baltutlämningen" 1946 – då den svenska regeringen återigen frivilligt kröp för stormakten – blir fullt förklarligt i detta perspektiv. Östen Undén, framhåller Melker

Östen Undén vinnlade sig om ett positivt förhållande till Sovjetunionen. Här hälsar Undén (t h) på den sovjetiska utrikesministern Vjateslav Molotov i FN.

kvinnoförbundet för fred och frihet. Hon valdes till ordförande i Wallenbergsaktionen, till vilken tjugosex demokratiska och politiskt obundna organisationer, totalt representerande cirka en miljon svenskar, anslöt sig.

Den 15 juli 1947 skickade aktionen en skrivelse direkt till Josef Stalin, sedan den sovjetiska ambassaden i Stockholm vägrat ta emot den. I skrivelsen värdade Wallenbergsaktionen till Stalin att sända hem Raoul Wallenberg till Sverige. Vidare lyckades Bellander få ta del av UDs hemliga akt i affären Wallenberg, så långt den vid denna tid var registrerad. En kommitté bestående av författaren Mia Leche Löfgren, professor Lisa Meitner, generaldirektör Anders Örne och advokat Yngve Schartau fick läsa handlingarna. Man kom efter genomläsning till slutsatsen att "Raoul Wallenberg från den 13 januari 1945 stått under effektivt beskydd av sovjetisk mili-

Undén intagit en aggressiv, fientlig och högdragen attityd till representanterna för Wallenbergsaktionen. T o m de Undén-vänliga makarna Villius framhåller i sin bok: "Men det är också uppenbart att det var ovanligt olyckligt att en person med Undéns läggning skulle föra förhandlingar med kommittén. En smidigare och för sentiment mera känslig person skulle ha haft helt andra förutsättningar att komma överens med den."

Utrikesministern uppvisade överhuvudtaget en märklig hållning under detta möte. Han blev enligt Bellanders anteckningar "blodröd i ansiktet", då Örne inledningsvis förklarade att det var Wallenbergsaktionens åsikt, att det från UDs sida inte hade gjorts tillräckligt för att rädda Raoul Wallenberg. Undén "röt till och blängde på Örne som en ilsken tjur". Vidare uttryckte Undén tvivelsmål beträffande Wallenbergsaktionen, som enligt hans uppfattning

Johnsson, "försvarade nu i riksdagen utlämnandet med det för en vän av frihet och demokrati omöjliga argument, att randstaterna blott en kort tid hade varit självständiga och därför i realiteten var att betrakta som ryska".

Sålunda avfärdade den svenske utrikesministern med en karakteristisk fnysning de baltiska frihetssträvandena. I ett tal sade han: "Dessa förhoppningar är enligt min tro rena illusionspolitiken. Redan under mellankrigsperioden rådde på många håll i världen ett starkt tvivel om dessa små nyupprättade republikers framtid." Också Undén-vännen Yngve Möller tvingas erkänna att Undén var onödigt provokativ och utmanande:

"Undén ställde frågan om man inte kunde tänka sig en annan form av baltisk patriotism, nämligen att acceptera det nya Ryssland och den politiska utformning som de baltiska republikerna fått såsom anslutna till Sovjetunionens republik?"

Följden av denna pro-totalitära inställning blev naturligt nog att Sverige utlämnade de flyktingar det var fråga om – 2 700 tyskar och 146 balter – till de sovjetiska myndigheterna. "Sverige var veterligen det enda land som överlämnade vanliga f d tyska soldater till fienden", framhåller Johnsson. Som en jämförelse kan nämnas, att då en sovjetisk delegation kom till Lichtenstein och krävde att detta lilla furstendöme, omfattande 15 000 invånare, skulle överlämna 500 ryska flyktingar, svarade regeringschefen blankt nej: "Vårt land är litet men styrs av lagar".

Ledande socialdemokrater, såsom Tage Erlander och Gunnar Myrdal, har fortsatt att försvara utlämnningen av balter och tyskar till sovjetiskt godtycke.

Koreakriget, Catalinaaffären.

Medan Norge och Danmark efter kriget valde att manifesteras sin västvänliga inställning genom att gå med i Atlantpakten (NATO) – detta efter ett misslyckat försök från svensk sida att få till stånd ett skandinaviskt försvarsförbund – förblev Sverige alliansfritt. Det fanns i socialdemokratiska kretsar en avog inställning till USA och västsamarbete, och en välvillig hållning gentemot Sovjet. Sålunda förklarade Ernst Wigforss i Borås den 4 april 1948 i ett tal att det var troligare att väst angrep Skandinavien än öst. Undén å sin

sida förblev kritisk mot USAs inflytande i Skandinavien. Agerandet i affären Raoul Wallenberg är i detta perspektiv helt begripligt.

Men inte heller Sverige som ett demokratiskt västland, ehuru formellt alliansfritt, kunde undgå att påverkas av det s k "kalla kriget", som bröt ut som en följd av Sovjetunionens expansionistiska utrikespolitik, omedelbart efter det andra världskrigets slut. Det sovjetstödda, kommunistiska maktövertagandet i Tjeckoslovakien 1948 resulterade i att även sovjetvänliga svenska socialdemokrater tvingades ompröva sin

De svenska myndigheterna intog redan från början en överslättande attityd gentemot Sovjet i fråga om Raoul Wallenbergs försvinnande.

tidigare attityd.

Den 25 juni 1950 angrep Nordkorea, uppbackat av Sovjet och Kina, det oförberedda och illa rustade Sydkorea som befanns sig under USAs beskydd. FN handlade i detta läge, enligt Möller, "snabbt och resolut. Redan några timmar efter krigsutbrottet antog säkerhetsrådet en första resolution, som förklarade Nordkoreas invasion vara ett brott mot freden(...)". FNs aktion mot Nordkorea, som underlättades av att Sovjets delegat var frånvarande p g a en sovjetisk protest mot FNs Kina-politik, gjorde att det angripna Sydkorea redan från början fick militärt stöd. Sexton FN-länder ställde upp med trupper och militär assistans, medan Sverige sände sjukvårdstrupper till Korea, den s k Koreaambulan- sen.

Östen Undén hade sina dubier om det berättigade i FNs beslut, eftersom Sovjetunionen inte var representerad då beslutet om FN-hjälp till Sydkorea togs. Då Sverige inträdde i FN hade man först stor vikt vid att sanktionsbeslut mot något land – i detta fall Nordkorea – ej kunde fattas utan att samtliga fem permanenta rådsmedlemmar var med om beslutet. Nu hade FN dock ej beordrat medlemsstaterna att ingripa mot Nordkorea, utan endast kommit med rekommendationer. Av denna anledning beslöt Sverige att se välvilligt på FNs ingripande, och meddelande till yttermera visso generalsekreterare Trygve Lie att "Sverige delade säkerhetsrådets syn på Nordkoreas fredsbrott".

Följden blev att Sverige och Sovjetunionen i Koreafrågan hamnade på olika sidor. De försämrade relationerna till Sovjet blev än mer påtagliga i samband med Catalinaaffären 1952. Bakgrunden till denna var att ett svenskt flygplan av typ DC-3 den 13 juni 1952 försvunnit över Östersjön, av allt att döma under ett militärt spaningsuppdrag. Ovisshet råder ännu om vad som hänt den åtta man starka besättningen.

Den 16 juni anfördes ett av de två Catalinaplan som deltog i spaningarna efter DC-3an av två sovjetiska jaktflygplan. Flygplanet sjönk men besättningen kunde räddas ombord på ett förbipasserande tyskt fartyg. Incidenten gav upphov till en notväxling mellan Sverige och Sovjetunionen. Denna gång valde utrikesministern Undén att skarpt kritisera Sovjet, men då Sverige senare – efter inrådan av FNs generalsekreterare Lie – inte drog Catalinaaffären inför FN, utsattes Undén och den socialdemokratiska regeringen för stark borgerlig kritik. I stället valde man från svensk sida att ge ut en "Blå bok", som enligt Kenth Olsson i boken *Catalinaaffären* var ett försök till mörkläggning av händelsen med den försvunna DC-3an. Blå boken, anser Olsson, har medfört förödande konsekvenser för de försvunna flygarna (som sannolikt var fångar i Sovjet) och deras anhöriga:

"(...) utrikesminister Östen Undén som drog fram med lögn i självaste FNs generalförsamling, då denne presenterade Blå boken som en 'framställning av fakta i saken'."

Fientlighet mot Hjalmarson

Anslutningsvis skall här beröras en affär

som kanske mer än någon annan kastar ljus över Östen Undéns gärning. Det är "Hjalmarsonaffären". Den 27 juli 1959 hölls konselj, under vilken FN-delegationen till höstens generalförsamling i New York skulle dryftas. Oppositionen hade enligt praxis nominerat sina parlamentariska kandidater, vilka regeringen normalt brukade godta utan diskussion.

Men den här gången hade högerens ledning föreslagit partiordföranden Jarl Hjalmarson, som var känd som en konsekvent kritiker av Sveriges utrikespolitik och som förespråkare för en västorienterad svensk hållning. Yngve Möller minns hur det var: "Men vid regeringens beredning föreslog Undén att Hjalmarson inte skulle utses till delegat. Alla närvarande i denna sommarregering enades härmed."

Undén motiverade beslutet att inte sända

Hjalmarson till FN med att det skulle verka utmanade på såväl svensk som utländsk opinion om en så pass starkt västorienterad politiker utsågs till svensk delegat. En gång tidigare hade regeringen vägrat godkänna en av den borgerliga oppositionens FN-kandidater, nämligen folkpartisten Sven Wedén 1952. Orsaken denna gång var att Wedén, som senare blev folkpartistisk partiordförande, förordade svensk NATO-anslutning. Folkpartiet valde vid tillfället att låta Wedén bli "hängd i tysthet".

Bakgrunden till Undéns fiendtlighet mot Hjalmarson var att denne skarpt kritiserat sovjetledaren Nikita Chrusjtjov, som inställt ett planerat besök i Skandinavien. Det fanns en misstanke hos Undén och andra regeringsmedlemmar att denna högerkritik hade bidragit till att "Krusse" inte kom på visit. Efter diverse turer och tal om en

kompromiss mellan regeringen och Högerpartiet i Hjalmarsonfrågan, blev resultatet ändå att Hjalmarson fick stanna hemma. Undéns personliga småsinthet och benägenhet att tillmötesgå sovjetiska krav hade en gång triumferat. *Nya Wermlandstidningen* skrev i en kommentar:

"Det är beklämmande att hr Undéns utrikespolitik lett till att regeringen i betydelsefulla frågor främst strävar efter att vara Sovjet till lags. Hr Undéns slamkryparaktiga utrikespolitik när det gäller relationerna till Sovjet har länge utgjort en potentiell fara för vårt land."

"Dumma paralleller"

Östen Undén avgick som utrikesminister den 19 september 1962. Det var under hans tid som UD-chef som spionöversten Stig Wennerström 1961 fick UD-uppdrag som militärt sakkunnig i rustningsfrågor. Undén var medveten om att Wennerström hade säkerhetspolisens ögon riktade på sin person, men motsatte sig ändå inte hans ställning vid UD – bl a med motiveringen "Sveriges politik i nedrustningsfrågan utgör inga statshemligheter i detta ords egentliga betydelse".

En häftig debatt uppkom i riksdagen om Undén (detta var efter hans avgång) skulle prickas som en följd av sin försumlighet i Wennerströmsaffären, eller inte. Slutligen avstogs förslaget om anmärkning med 116 röster emot och 105 för (5 nedlagda) i andra kammaren.

Östen Undén är död sedan 16 år, men hans ande svävar fortfarande över och i Arvfurstens palats vid Gustaf Adolfs torg i Stockholm, där Sveriges utrikespolitik utformas.

Slutligen skall anföras vad Undén svarade då utrikesrådet Sven Grafström påtalade – efter att ha hört vad Vysjinskij sagt under ett FN-möte i Paris – att sovjetsystemet under Stalin väl kunde jämföras med ondskan och förljugenheten i Hitlers Tyskland:

– Sådana dumma paralleller tål jag inte!

Uttalandet är belysande för Undén och andra vänsterbedömares inställning till Sovjetunionen, åren omedelbart efter det andra världskriget. Denna i grunden positiva attityd skulle sedan aldrig lämna Undén, även om han i enstaka frågor, som t ex Koreafrågan och Catalinaffären, hamnade på Sovjets motståndssida. □

Undén utstakade Sveriges utrikespolitik

Östen Undén efterträdde Christian Günter som svensk utrikesminister den 31 juli 1945. Det var klimax på en lång politisk bana i trogen tjänst hos det socialdemokratiska partiet.

Undén blev därmed initiativtagare till den utrikespolitik som Sverige hädanefter fört, och som medfört en kylig inställning till USA och västmakterna och en, i bästa fall, passiv hållning till Sovjetunionen och den kommunistiska världen. Östen Undén kan därför betecknas som svensk utrikespolitikens onda genius, vars traditioner därefter förts vidare av sådana gestalter som Olof Palme, Pierre Schori och Sten Andersson.

Han föddes i Karlstad den 25 augusti 1886 och blev medlem i partiet 1909, genom Lunds arbetarekommun. 1910 avlade han juris kandidat-examen och bedrev därefter juridiska studier i kejsartidens Berlin. 1912 blev han, efter att ha disputerat för juris doktorsgrad, docent i civilrätt vid Lunds universitet. 1916 blev han sekreterare i riksdagens konstitutionsutskott och 1917 professor i civilrätt och internationell privaträtt vid Uppsala universitet.

Den 19 oktober 1917 – medan revolutionen härjade i Ryssland – blev Östen Undén för första gången regeringsmedlem, då han utsågs till konsultativt statsråd i Edén-Brantings regering. Den 10 mars 1920 blev Undén vid den ringa åldern av 33 år justitieminister i Hjalmar Brantings första regering, och den 18 oktober 1924 utrikesminister i Brantings tredje regering. Dessförinnan hade han hunnit med att bli ledamot av Sveriges delegation vid Nationernas förbund (NF) i Genève.

Undén var sedan ett par årtionden högeligen aktiv i en rad olika ämbeten och under mångahanda uppdrag. Han blev t ex 1929 rektor för Uppsala universitet och 1930 ledamot av permanenta skiljedomstolen i Haag; bl a agerade han skiljedomare i en tvist mellan Italien och Venezuela.

Under 1930-talet anlätades han vid ytterligare internationella tvistigheter. 1937 utnämndes han till universitetskansler och lämnade sin professur. 1938 var han delegat i förhandlingarna i Ålandsfrågan.

Östen Undén avgick som utrikesminister den 19 september 1962.

SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelning har sammanställts av Carl G. Holm. Den innehåller sammanfattningar och kommentarer till händelser i världen. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är sammanfattningar av originalkällan, försåvitt inte annat markerats med citationstecken.

Skatteutplundrarens sanningsord

Kjell-Olof Feldt avgick som bekant nyligen från finansministerposten. Lönen som finansminister uppgick till 40.000 kronor per månad. Hans hustru Birgitta von Otter har också tjänat bra, hon har gissningsvis haft drygt halva sin makes lön. Ändå kunde den nyblivne finansministern förklara att han aldrig haft råd med en Volvo tidigare, när han berättade att han nu skulle få tjänstebil från Volvo. Det uttalandet avslöjar om något det bisarra i Feldts egen skattepolitik. En familj med 60.000 kronor i månadsinkomst klarar inte av att hålla sig med en standardbil. För finansministern kan naturligtvis aldrig ägna sig åt skatteflykt. Det är väl det han räknat med att alla de som hjälpt till att hålla uppe Volvos (och även Saabs) bilförsäljning. Hade alla gjort som Feldt och betalat skatten fullt ut hade svensk bilindustri varit nedlagd för länge sedan...

Kjell-Olof Feldt har säkert klarat sig lindrigt undan trots att han bara ägt en Volkswagen Golf. Alla tjänsteresor och nästintill tjänsteresor har naturligtvis kunnat företas i departementens tjänstelimosiner med chaufför.

En glad överraskning för Kjell-Olof Feldt nästa år blir att han får betala åtminstone 40.000 i skatt för sin nya tjänste-Volvo. Även om han inte kör en enda mil privat. Det är konsekvenserna av det nya skattesystemet. Det har för beskattningen av bilförmåner en annan egenhet. Eftersom skatten för förmånen att ha tjänstebil är helt oberoende av körsträckan och ersättningen för att köra privatbil i tjänsten är beroende av körsträckan (och till en del inkluderar fasta kostnader) så lönar det sig för den som kör många mil privat att ha tjänstebil och för den som kör många mil i tjänsten att ha privatbil...

Invandrarverket avslöjat

När Invandrarverket kritiserats för att inte bevilja arbetstillstånd för flyktingar som redan släppts in i landet, skyller verket gärna ifrån sig. Lagstiftningen är sådan att Invandrarverket skall fråga arbetsmarknadsmyndigheterna först. Och arbetsmarknadsmyndigheterna (AMS) säger – oavsett arbetsmarknadsläget – att det inte behövs mer arbetskraft. Det har man gjort även när arbetslösheten i landet varit ner under en procent, dvs i praktiken obefintlig. Enligt Invandrarverket är verket då bundet att avslå alla ansökningar om arbetstillstånd, även om industrin skriker efter arbetskraft och flyktingarna bryts ner av sysselloshet och kortspel i flyktingförläggningarna.

Men nu vet vi att Invandrarverket inte alls följer AMS rekommendationer. I Gnosjö finns 300 turkbulgarer sedan mer än ett halvår. Den livaktiga småindustrin i Gnosjö vill gärna ge dessa flyktingar arbete – åtminstone tillfälligt arbete i avvaktan på Invandrarverkets slutgiltiga beslut om huruvida de skall få stanna i Sverige eller ej. AMS, länsstyrelsen och alla andra av betydelse har tillstyrkt förslaget. Men Invandrarverket nekar likafullt att ge ens tillfälligt arbetstillstånd. Turkbulgarerna fortsätter att plågas av sysselloshet (och skamkänslan av att inte göra rätt för sig).

Och Gnosjö-industrin fortsätter att plågas av arbetskraftsbrist.

LOs invandrarfientliga politik

stoppades faktiskt i en av sina delar av den socialdemokratiska regeringen häromåret. LO hade tidigare genomdrivit att alla anställda som inte hade tillräckliga kunskaper i svenska skulle få 240 timmars svenskundervisning på betald arbetstid. Syftet var att stoppa invandrarnas konkurrens med infödda svenskar om arbetena. Alla arbetsgivare visste att om de anställde en invandrare kostade det 20.000 kronor utan att invandraren hade gjort någon nytta för företaget alls. Den självklara följden blev att företagen inte anställde invandrare som inte fått intyg på att de genomgått svenskurs. Det var Europarådet som fick slut på denna invandrarfientliga paragraf. Rådet konstaterade att bestämmelsen var diskriminerande mot invandrare och att den stred mot den europeiska sociala stadgan, som Sverige undertecknat. Men LO och regeringen ger sig inte. Nu har man presenterat ett nytt förslag som omfattar 700 timmars svenskundervisning betald av staten för invandrarna. Men företagen skall bli skyldiga att betala sociala avgifter och semesterersättning för dessa 700 timmar. Det beräknas kosta företagen 12.000 kronor per person. Hela grundskolans undervisning i engelska (årskurserna 4-9) är obetydligt mer än 700 timmar. Men då bör vi komma ihåg att invandrarna i Sverige hela tiden får den effektiva och automatiska språkundervisning som den svenskspråk-

kiga miljön ger. De svenska grundskole-eleverna har ju inte alls på motsvarande sätt ett engelskspråkigt frislåg.

Ännu gäller krav på att ledighet (dock inte betald sådan) skall ges för deltagande i svenskundervisningen. Nu är det kommunen som sköter undervisningen. I Sandviken anställde – enligt Veckans Affärer – tidigare Sandvik nästan alla flyktingar. Flyktingarna var populära hos Sandvik. De jobbade flitigt, hade lägre sjukfrånvaro än svenskarna och det gick t o m bra att blanda t ex iranier och iraker. Men den kommunala svenskundervisningen slog fullständigt sönder arbetsskiftet. Och det gick enligt kommunen inte att anpassa undervisningstiderna till arbetet. Idag anställer Sandvik bara sådana som har intyg på att de klarat av de 400 timmars undervisning som nu är krav.

Svenska vapen hos Stasi

När den östtyska hemliga polisens förråd granskades efter frigörelsen i höstas avslöjades det att man hos Stasi (Staatssicherheitsdienst) hade speciella agentväskor förberedda för morduppdrag. Dessa väskor var noggrant packade och innehöll svenska Husqvarnapistoler med ljuddämpare, kikarsikten och utbyttespipor. Det är fråga om ett precisionsvapen från Husqvarna som bl a använts i danska armén. När danska armén utrangerade pistolen under 1970-talet hamnade den tydligen hos Stasi, som inte var sen att finna på en ny användning för denna svenska kvalitetsprodukt.

Vin och Sprit på internationellt härnadståg

I Sverige är det som bekant förbjudet att annonsera för spritdrycker. Men det statsägda företaget Vin & Spritcentralen hämmas inte av dessa begränsningar i sin internationella marknadsföring. Genom en synnerligen framgångsrik marknadsföring har Absolut vodka erövrat tjugoandra-platsen bland världens spritmärken 1989 (och det finns möjlighet att vodkan klättrar ytterligare några steg framöver). Absolut ligger redan före bl a så välkända märken som Hennessy, Seagram's, Southern Comfort, Gilbey's, Campari, Captain Morgan och Teacher's. Det har bl a uppnåtts genom att Vin och Sprit på den amerikanska marknaden använt sig av vackra och välklädda flickor. Välklädda i ordets finansiella bemärkelse. Damerna turnerar runt USA

iförda en klänning i silver som kostat 100.000 dollar eller en i guld som kostat 532.000 dollar.

Kyrkoherdens plikt

Tidskriften *Sunt Förnuft*, utgiven av Skattebetalarnas Förening, berättar om kyrkoherden Ulf Densloe i Sunne i Värmland. Kyrkoherdar är enligt gammal kyrkolagstiftning skyldiga att bo i de prästgårdar som finns i så gott som alla pastorat i Sverige. Prästgårdarna är normalt stora och rymliga. Och kyrkoherdelönerna inte särskilt höga. Men kyrkoherdarna måste självklart ta upp förmånen av fri bostad till beskattning. Ulf Densloe tog upp den förmån som rekommenderades av myndigheterna. Men den lokala skattemyndigheten var inte nöjd och ville taxera upp kyrkoherden. Det fortsatte i flera år och kyrkoherden tvangs låna för att kunna betala sina skatter. Till slut kastade han in handduken och begärde avsked från kyrkoherdetjänsten i Västra Åmteviks församling i Sunne pastorat. Valet var mellan att sluta som kyrkoherde och att göra personlig konkurs.

Industriarbetarnas nettolön

En ensamstående industriarbetare hade 1988 följande nettolön efter skatt:

USA	148.680
Kanada	145.450
Schweiz	143.260
Japan	129.500
Australien	120.910
Storbritannien	117.490
Västtyskland	106.020
Nederländerna	104.540
Spanien	96.830
Italien	96.470
Norge	89.270

Frankrike	88.710
Danmark	85.890
Sverige	79.870
Finland	74.210
Grekland	71.020

Löneökningar

Metallarbetaren berättar att LO-ombudsmännens löner höjts med 99,5 procent under samma tid som LO-medlemmarnas löner höjdes med 71,9 procent. Under samma tidsperiod fick statsministern löneförhöjning med 146,9 procent.

Skumraskbankir med (s)-bakgrund

Christian Norgren, tidigare medlem i ABBs styrelse och chef för Bank in Liechtenstein har "frysats ut" från finansvärlden sedan hans kriminella insider-affärer i aktier hos det amerikanska företaget Combustion Engineering avslöjats av amerikanska Securities and Exchange Commission. Han har sannolikt ett amerikanskt fängelsestraff att vänta. Christian Norgren började sin karriär som (s)-märkt sekreterare hos borgarrådet Helge Berglund i Stockholm 1963.

Sverige tekniskt efterblivet

En färsk studie från OECD – industriländernas samarbetsorganisation – visar att svenska exportprodukter i mindre grad än andra OECD-länders exportprodukter är högteknologiska. Skillnaden är stor, bara två tredjedelar av OECD-genomsnittet är högteknologiskt för Sverige.

Kärnkrafts-Sverige

Sverige är det mest kärnkraftsberoende landet av alla! OECD-siffror visar att Sverige producerar 8 MWh kärnenergi per invånare. Det näst mest kärnenergiberodande landet är Frankrike som ligger på drygt 4 MWh per invånare. USA och Japan har cirka 2 MWh per invånare och Storbritannien 1. Norge, Danmark och Italien saknar kärnkraft.

Nils Lundgren, PK-bankens ledande ekonom, konstaterar i brittiska *The Economist* att fler människor dör p g a ansträngningarna att spara energi än på grund av kärnkraften (energiparandet leder bl a till dålig inomhusluft och höga halter av radioaktivitet i inomhusluften, eftersom god isolering begränsar ventilationen och därmed ökar den naturliga radioaktivitetens förmåga att stanna inomhus).

UTLANDS-NYTT

Kuba nästa?

En grupp exilkubaner har besökt Ungern för att lära sig hur man störtar en kommunistisk regering. Rafael Sanchez, ordförande i Kubanska Kristna Rörelsen, som deltog i gruppen förklarade att en befrielse måste komma även på Kuba – frågan var bara när.

Värre i Norge

Norska byråkrati är inte sällan ännu värre än den svenska. Och norska skatter kan faktiskt vara värre än de svenska. I alla fall gäller detta för bilar, som är ungefär dubbelt så dyra i Norge som i Sverige. Därför jagar norsk polis och tull flitigt svenskar som bryter mot tullbestämmelserna för bilar. Krångligt blir det inte minst för gränsbor som arbetar på andra sidan. Jan Allebo är helikopterpilot som arbetar halva månaden i Norge. Hans bil beslagtogs helt sonika av den norska tullen – den befann sig i Norge mer än 180 dagar om året. Han krävs på 45.487 kronor i skatt och avgifter för en Renault av 1977 års modell. Han vägras i om att få ut bilen för att för gott ta hem den till Sverige.

Tre i Sverige bosatta svenska flygvärldinnor har flyttat sin arbetsplats till Norge, sedan arbetsgivaren, Braathens, stängt sitt Sverige-kontor. De tre har alla familj i Sverige och får inte använda sina svenskregistrerade bilar för att åka till jobbet i Norge. Men om de skulle skaffa sig en norskregistrerad bil skulle de bryta mot svensk lag om de körde i Sverige... Norska tullens generösa förslag är att de skall skaffa sig två bilar och byta vid gränsen.

Sveriges ambassadör i Oslo har tagit upp frågan men blivit avspisad. Det är en internationell fråga som skall lösas i ett större sammanhang, inte bara mellan Norge och Sverige, menar norrmännen.

(Dagens Industri)

Maggie årets kvinna

När det svenska skallet mot Margaret Thatcher åter tilltar så förtjänar det att påpekas att hon blev vald till "Woman of the Year" av lyssnarna till BBCs radioprogram *Today* för fjärde året i rad. Omdömet på kvinnosidan verkar vara gott.

Mer skeptisk ställer vi oss till att Michail Gorbatsjov blev vald till "Man of the Year" och det för andra gången.

Poll tax

Varför har de konservativa infört den så kallade "poll tax" i Storbritannien? Den som läser svenska tidningar tror bara att det är ett sätt att komma åt de fattiga. Så är naturligtvis inte fallet.

De brittiska kommunerna har tidigare fått alla sina inkomster genom att ta ut fastighetsskatter. Det är fel, tycker de konservativa. För fastigheterna i en kommun kan mycket väl ägas av personer och företag i en annan kommun. Inte minst gäller det naturligtvis landsomfattande fastighetsbolag. Kommunerna kan då besluta om avgifter som skall betalas av företag och personer, som inte har något som helst inflytande på skatternas användning. Det har saknats demokratiskt inflytande för skattebetalarna menar de konservativa. Därför skall nu de röstberättigade medborgarna själva betala skatten. Då blir de inte så frikostiga när det gäller att fatta beslut om kommunala utgifter, menar de konservativa. För att göra hanteringen enkel har det beslutats att skatten skall vara en lika stor summa för alla medborgare.

"Skatt efter bärkraft" med progressiva skatteskalor är något som staten och inte kommunerna skall ta hand om. Skattesatsen varierar mellan 1.500 och 5.500 kronor per person, med 3.000 kronor som en ganska normal siffra. Om vi jämför med de svenska kommunalskatterna (30%, men 10.000 kronor i grundavdrag) skulle det innebära att skatten motsvarar det som en person med mellan 15.000 och 25.000 kronor skulle få betala. En person med 100.000 kronor i inkomst betalar i Storbritannien 5% i poll tax, medan motsvarande svensk betalar 30% i kommunalskatt.

Svårt låna till Öst

De internationella storbankerna har bränt sig på sina stora lån till Latinamerika. De är därför mycket försiktiga med nya lån till Östeuropa. Några enkla fakta talar för försiktighet. De stora internationella bankernas gemensamma Institute for International Financing i Washington har sammanställt några enkla jämförelsetal som underbygger tveksamheten: Östeuropa (utom Sovjet) står för två procent av världens produktion. Men de östeuropeiska staternas (140 miljoner invånare) sammanlagda export är bara tre fjärdedelar så stor som Hongkongs (5 miljoner invånare) export. Och skuldbördan är redan nu enorm. Den uppgår till 120 miljarder dollar (varav Polen svarar för en tredjedel). De östeuropeiska skulderna är en tredjedel av hela Asiens skulder!

Ukraina efter Baltikum?

Sovjet och Gorbatsjov skulle nog kunna stå ut med att de baltiska staterna vann sin eftertraktade självständighet. Men om balterna vinner självständighet är de ett exempel för Ukraina – och där skulle konsekvenserna vara synnerligen allvarliga. Ett fritt Ukraina skulle inte bara innebära det definitiva slutet för Sovjetunionen utan också ekonomisk kollaps för Ryssland. Ukrainas rika jordar och kolgruvor och de stora industriområdena bär upp mycket av Sovjets ekonomi.

Men i Ukraina – som var självständigt korta perioder under både Första och Andra världskriget – byggs självständighetsrörelsens styrka upp. Den nationella rörelsen Rukh vann stora framgångar i valen. Och den 21 januari gav sig hundratusentals demonstranter ut för att fira Ukrainas självständighetsförklaring den 22 januari 1919. Samma dag ordnades en "mänsklig kedja"

mellan Kiev och Lvov, en sträcka på över 50 mil.

(ABN Correspondence, München)

Reliker från svunna tider

Det finns fortfarande en del länder där socialism utgör normerande politik. Ett sådant land är Burma (regeringen har nyligen låtit kungöra att landet framöver skall heta Myanmar, där diktaturen är stenhård. Oppositionsledaren Aung San Suu Kyi vågade sig hem till Burma häromåret, men hon sitter nu i husarrest, samtidigt som regimen tagit itu med en grandios socialistisk byggplan i bl a huvudstaden Rangoon. Schaktmaskiner har raserat husen i jättelika områden och skoningslöst jagat iväg invånarna. Detta har skett utan några rättsliga procedurer och utan att de drabbade fått någon som helst ekonomisk ersättning. En halv miljon människor har drabbats. Utlänningar har förbjudits att besöka de aktuella områdena.

(The Economist, London)

Vietnam – ingen ändring

De som en gång stod på barrikaderna för kommunistiskt förtryck i hela Vietnam (inte bara i Nordvietnam) har anpassat sitt budskap under det senaste året. Nu är Vietnam på väg att genomföra en ekonomisk och politisk liberalisering enligt östeuropeisk modell. Så är det inte alls. En del krafter har försökt få landet att röra sig i reformistisk riktning. Men Centralkommitténs senaste plenum i slutet av mars fastslog att den hårda linjen gäller även framöver. Centralkommittén fastslog att omvälvningen i Östeuropa skapats av "imperialistiska och reaktionära krafter". Lösningen på Vietnams problem var "ökad enighet inom partiet" (dvs stopp för all fri diskussion) och "större vikt vid militärt försvar och säkerhetsfrågor" (dvs mer makt åt hemliga polisen).

Den ende i Partiets politbyrå som inte var pålitlig stalinist, Tran Xuan Bach, fick sparken. Tom en inom kommunistpartiet verkande klubb för f d Viet Cong-soldater (det som under en tid bedrägligt kallades för "FNL") har partiledningen slagit ned på. Klubben hade föreslagit att kommunistpartiets interna arbete skulle bli friare (ingen hade ens vågat knysta om att tillåta flera partier). Dessa lösa diskussioner var så allvarliga att myndigheterna i Hanoi förbjöd spridande av protokoll från klubbens möten.

Danmark säger nej till diktatur

Danmarks borgerliga regering har gjort landet till ett föregångsland när det gäller u-hjälpens inriktning. Danskarna kommer nämligen att dra in hjälpen till alla enpartistater och satsa på länder med demokratiska ambitioner. Flertalet av de svenska mottagarländerna är enpartidiktaturer, som dessutom genom en dogmatisk socialistisk politik i stort sett slösat bort de u-hjälppengar de fått. Det har varit som att kasta pengarna i ett "svart hål". Om u-hjälp satsas på ett socialistisk system kommer landet aldrig ur den onda cirkeln utan måste bara ha mer och mer hjälp för att inte fullständig katastrof skall drabba befolkningen. Men Danmark visar vägen. Av svenska mottagarländer är det bara Indien, Botswana och sedan slutet av april även Nicaragua som skulle klara de nya danska kraven.

Kina tillbaka vid utgångspunkten

För några år sedan kastade sig västerländsk – och inte minst svensk – industri över Kina. Där skedde en öppning och där ställdes stora affärer i utsikt. Men Kina gjorde aldrig i botten upp med sitt kommunistiska ekonomiska system. Och därför står nu de svenska företagen med stora investeringar, men inga affärer. För Kina är tillbaka där man började.

Landsbygdens jordbrukare fick lite friare händer. Och jordbruksproduktionen ökade markant. Många på landet blev med kinesiska mått välbärgade. Men ökad produktivitet i jordbruket innebar att många blev överflödiga. Men industrin höll kvar vid gamla socialistiska planmetoder och kunde därför inte ta hand om den överflödiga bondebefolkningen. *Arbetarnas Dagblad* har skrivit att 120 miljoner av Kinas 300 miljoner jordbruksarbetare är överflödiga! Kärvare tider i ekonomin har gjort över fem miljoner arbetare i städerna överflödiga (4 procent av arbetsstyrkan) och man räknar med att kanske 50 miljoner människor "driver omkring på jakt efter arbete". Produktionen av viktiga konsumentkapitalvaror (tvättmaskiner, TV-apparater, cyklar osv) har sjunkit med mer än hälften på ett år. Vad Kina behöver är en rejäl dos kapitalism!

Farlig mödravård i Sovjet

Vremja (Sovjets motsvarighet till *Aktuellt* och *Rapport*) har berättat att i Sovjet avlider 35 mödrar av 100.000 vid förlossningen. I Sverige är siffran ungefär fem och i USA och Japan ligger siffrorna något högre än i Sverige. Det är den undermåliga mödra- och förlossningsvården som är skurken hävdade det sovjetiska TV-programmet.

BREV TILL CONTRA

Nazism är inte "höger"

I replik till Gustaf von Platen i SvD den 27 mars skrev Jan Myrdal: "...även ungdomar som menar sig 'moderata' tror att Högern var nazistisk eller halvnazistisk". Han kunde ha tillagt. "Och många tror att Nationalsocialismen var 'höger om högern'".

Visserligen har denna myt omsorgsfullt odlats – och odlas – av massmedia, men i länder med fri forskning är det likväldig genant att den kunnat stå sig. Det kan naturligtvis ha varit bekvämt att kalla allt som inte är ren kommunism för "höger". Men bl a Conquests böcker om kommunismens terror lider starkt av denna uppdelning i "vänster- och högermän" – alla inom Högsta Sovjet! Och på sistone har svenska massmedia börjat benämna den konservativa, dvs fundamentalistiska, kommunismen i Sovjet för "högern", medan Gorbatsjov och reformisterna kallas "vänstern". I svenska massmedia kan tydligen både högern och bofinken se ut hur f-n som helst!

Mediavänstern har framgångsrikt manipulerat språket. En "nationalist" blir genast "högerextremist", även om han i fråga om kollektivism, planekonomi, enskilt ägande och religion närmar sig kommunismen (ex Gæbbels). En "fascist" är något man ogillar. Alltså är högern "fascistisk". Auktoritära men ej kommunistiska – i varje fall inte renodlat – buntas ihop till "fascistiska". Många säger nu "fascistisk" då de uppenbarligen menar "sadistisk". På senare tid har man med stor framgång infört "rasism" som beteckning för varje invändning mot den i Europa förda invandringspolitiken – som benämnes "flyktingpolitik".

Man är avsiktligt ovarsam med ordens betydelse. Mussolini började och slutade som kommunist. Socialist var han hela tiden. Så var det med den "högeravvikelsen"! Nationalsocialism och kommunism har med framgång lyckats framställa sig som varandras motpoler, och Hitler lyckades övertyga många om att hans rörelse var det enda alternativet till bolsjevism. I va-

let mellan pest och kolera finns det folk som har preferenser, men bl a Fritz Thyssen och Herman Rausching har i sina tidigare publicerade böcker avslöjat nationalsocialismen som en tysk variant av bolsjevism. Den verbala dyngkastningen och gatuslagsmålen [mellan dessa falanger] var

Nationalsocialismen har inget med "höger" att göra. Nazismen är i stället en tysk variant av bolsjevism.

i själva verket familjegräl och brödrastrid.

Kan man tänka sig en politisk höger utan marknadsekonomi (kapitalism), individualism och kristna värderingar ("Du skall icke stjäla")? I så fall kan man lika gärna tala om brännvin utan alkohol. Att t o m ledarskribenter i borgerliga tidningar kan kalla nazism för "yttersta högern" – samtidigt som man, mycket riktigt, påpekar att "den som beklagar att socialdemokraterna övergett planekonomin inte gärna kan kallas borgerlig" är en logisk kullerbytta (ty med den logiken skulle "yttersta högern" inte ens hamna i det borgerliga blocket!) som antyder en åsiktsgemenskap som man bara inte får mäla sig ur. Grupptricket inom den svenska journalistkåren tycks vara extremt.

Det finns gott om informativ litteratur för den som verkligen vill veta vad Nationalsocialism var. Jag rekommenderar:

- Fredborg, A.: *Bakom stålvalLEN* (1943)
Fredborg, A.: *Destination Berlin* (1983)
Haffner, S.: *Anmerkungen zu Hitler* (1978)
Gustafsson, L.: *Problemformuleringsprivilegiet* (1989)
Blot, Y.: *Socialism och fascism – samma familj* (1983)
Johnson, P.: *Moderna tider* (1987)
Magnus Cappelin

Erkänn Litauens självständighet!

Sverige bör erkänna de baltiska staterna som fria republiker. I demokratiska val har Litauens folk valt sin regering och parlament, vad mer kan vi begära som grundval för deras utropande sin självständighet?

Vi kan inte förstå Sveriges undfallenhet mot Moskva genom att deklarerera att man inte kan erkänna Litauens självständighet. Detta skulle bero på att det fortfarande finns sovjetiska trupper i Litauen. Varför kräver inte Sverige att Sovjet ska lämna de baltiska länderna!?

Sveriges hållning är ett svek mot ett folks önskan att bli fria från ockupation. Samtidigt konstaterar vi Sveriges stora engagemang i länder i andra delar av världen. Vi minns när regeringsföreträdare krävde "USA ut ur Vietnam", "USA ut ur Panama", "USA ut ur Nicaragua" osv – varför är det så tyst nu?

Harry Franzén, partiordförande för Centrumsdemokraterna, Röstänga

Ursäkt inte nog

Efter att ha blånekat i närmare 50 år erkänner nu äntligen Sovjetunionen det som i varje fall alla polacker länge varit helt säkra på, nämligen ansvaret för morderna i Katyn-skogen. Sovjetunionen tog där kallblodigt livet av omkring 15 000 polska officerare på klart politiska grunder. Stalin önskade självfallet inte ett fritt, oavhängigt och anti-kommunistiskt Polen efter kriget. Genom dessa cyniska massmord ville han hindra att den polska republiken återuppstod.

Sovjetunionen har nu äntligen kommit med en formell ursäkt för denna gruvliga ogärning. Detta kan omöjligtvis vara tillräckligt. De mördades anhöriga måste nu säkras ersättning, och det måste innanför Sovjets gränser sättas igång efterforskningar för att ställa de ansvariga mördarna till ansvar för sina krigsförbrytelser.

Nils Tore Gjerde

Välkommen med Din insändare. Skriv kort så slipper vi stryka i Ditt inlägg. Du måste underteckna alla insändare med ditt namn – ej signatur eller pseudonym.

Rune Andersson - svensk författare i landsflykt

Under många år pågick en process mot läraren Erik Andersson. Den obekväme läraren hade skaffat sig många fiender och han skulle sättas på plats. Domstolarna ville göra processen enkel. Svea hovrätt struntade i elementära rättegångsregler, vilket fick Högsta domstolen att förklara att grovt rättegångsfel begåtts. Ärendet fick därför dras ytterligare en gång i hovrätten. Den gången på något mer rättviseliknande villkor. (Fallet Erik Andersson är behandlat i Contra nr 6/1985.)

Men fortfarande fanns många tvivelaktigheter i den juridiska hanteringen. En av dem som engagerat sig i ärendet Erik Andersson är författaren Rune Andersson (ej släkt med Erik). Han spred under flera års tid mycket provokativa flygblad i Stockholmsområdet, där åklagare och domare i målet mot Erik Andersson anklagades för oegentligheter.

Så småningom blev Rune Andersson kallad till förhör hos polisen. Det hade med flygbladen att göra. Rune Andersson förklarade att ärendet måste behandlas enligt tryckfrihetsförordningen, att han ville ha ett eget valt juridiskt ombud med vid förhören och att han också ville ha sin bandspelare påkopplad.

Han vägrades alltsammans och fick inte heller veta vilket konkret brott som föranledde att han kallades till förhör. Han vägrade därefter konsekvent att besvara alla frågor från polisen. Efter upprepade kallelser till förhör, förenade med hot om tvångsmedel, begav sig Rune Andersson till Norge och sedan Danmark.

Han demonstrerar nu sedan början av 1989 dagligen utanför svenska ambassaden i Köpenhamn, utanför Nordiska rådets ministerråd och vid Flygbåtsterminalen.

Rune Andersson

Hösten 1989 bad diakonen i Svenska Kyrkan Per-Olof Nilsson kyrkoherden Olle Ek i Svenska Gustafskyrkan i Köpenhamn om att få låna en sal för att hålla förbön för förföljda författare. Det är främst Vaclav Havel och Rune Andersson vi

Diakonen frågade kyrkoherden om denne känner till någon mördare, sexualförbrytare eller knarkkung som har förbud att vistas inuti eller invid kyrkan. Men Olle Ek kände inte till något sådant fall.

Författaren Rune Andersson

Sedan januari 1989 går Rune Andersson omkring i Köpenhamn och sprider flygblad för det fria ordet.

vill bedja för, berättade Nilsson. – Nej, svarade kyrkoherden.

Diakonen sa: Då ställer vi oss invid kyrkan och håller förbön. Då förfärades kyrkoherden och beklagade sig för högre makter. Polisen i Köpenhamn lät meddela att man heller inte får hålla förbön alltför nära svenska kyrkan.

är dock tillsagd att inte gå närmare än 15 meter från Sveriges ambassad vid S:t Anne Plads i Köpenhamn.

Rune Andersson är en mycket farlig person i politrukernas ögon.

Han har skrivit en bok om den svenska rättslösheten (*Rättsstat i upplösning*, Contra förlag) och

så har han satt upp flygblad i hela Storstockholm, främst för att berätta för allmänheten hur svenska domare förfalskar vittnesförhållanden i syfte att döma oskyldiga.

Sedan den sista januari 1989 går Rune Andersson omkring i Köpenhamn och demonstrerar och sprider flygblad för det fria ordet.

Demonstrationerna skapar oro

Ulf Sundblad, ordförande i Författarcentrum Syd, berättar här vad som hände under och efter ett offentligt kulturmöte:

Vid ett offentlig kulturmöte i Höganäs den 3 februari 1990 kom fram en del märkliga rapporter om hur skribenten Rune Andersson bemöts av myndigheter. Mötets ordförande, författaren Ulf Sundblad, ombads att meddela sig med justitiekanslern och chefsåklagare Bondestam om fakta. Med hänvisning till handlingar i Stockholms tingsrätt frågade han i brev om principer för t ex egenvalda ombud vid förhör och processer, skyldighet att röja personligt innehav av tryckpress, rätten till information om innehållet i en brottsmisstanke och rätt till förhållningsprotokoll, eventuell bandupptagning av polisförhör.

Trots att frågorna ställdes som principiella, fast med målet Andersson som bakgrund, ledde det endast till följande respons:

Chefsåklagaren: intet svar hitills.

Justitiekanslern: ordagrant följande svar: 'Härmed får jag meddela att justitiekanslern inte har funnit skäl att vidta någon åtgärd med anledning av Ert brev hit den 16 februari 1990', undertecknat Harald Dryselius.

Det känns egendomligt att principfrågor i juridik inte kunnat besvaras förtydligande, vilket var vad mötet i första hand begärt. I och med detta kan inte kulturmötet i Höganäs leda till

ett stödande eller förkastande av Rune Anderssons problematik. Inga som helst oklarheter har belysts och frågorna kvarstår om mannens version är riktig eller falsk. Och det tycker Ulf Sundblad är mycket trist.

Vad säger Rune till vännerna?

Du skapar oro med ditt långvariga demonstrerande i Köpenhamn! Varför tar du dig inte hem till Täby igen?

– Nej, jag stannar här tills det blir tillåtet att skriva sanningen om vad som händer i Sverige. Politrukerna har till och med krävt mig på upplysningar om var jag har tryckpressen! Det är rent olagligt enligt grundlagen. Vad har du sagt som är så farligt?

– Det är så egendomligt att det får jag inte veta. Ingen talar om vad av det sagda som är otillåtet att säga.

Vad tror du skulle hända om du åker hem igen?

– Jo, jag skulle ganska snart bli ställd inför skranket. Jag är nekad att ha eget valt ombud. Jag får inte ens spela in polisförhören på ljudband och jag får inte heller ha vittne med mig vid förhören. Jag kan inte räkna med en rättvis dom!

För ett par år sedan när affären med Rune Andersson var färsk telegraferade Per-Olof Nilsson till regeringen och frågade om man inte längre kan garantera författare yttrandefrihet. Telegrammet är fortfarande inte besvarat. Ändå skulle det inte behöva innebära några större svårigheter att svara. Lagtexten är rak och entydig.

– Trots att myndigheterna vet att jag finns i Köpenhamn, fortsät-

ter Rune Andersson, så har man på rent ryskt manér gått hem till min käresta i Täby för att leta efter mig. Kanske vill man i dårskaper överträffa de avsatta politrukerna i Öst.

En av de bättre värdemätarna på ett lands demokrati är hur man behandlar samhällskritiska författare. Kan man inte tillåta dessa att verka fritt när de skriver sanningen är det ett säkert tecken på att samhället är sjukt.

Du ljuger, sa biskopen

I mitten av januari 1990 berättade Per-Olof Nilsson för biskopen Per-Olof Ahrén i Lund att man inte får hålla förbön för förföljda författare i Gustafskyr-

Att hålla förbön för en svensk författare är inte tillåtet i Svenska Gustafskyrkan i Köpenhamn.

kan.

Då slog sig biskopen för bröstet och sa:

– Du ljuger. Du ljuger.

Sedan meddelade biskopen att besöket var slut. Då hade endast en kvart av det tre kvart utlovade samtalet gått.

Blir det något mer möte på domkapitlet i Lund så kommer diakonen Nilsson att fråga vil-

– Annonns –

Stöd Rune Andersson genom att sätta in 150 kr på Rättssäkerhetsföreningens postgirokonto 498 13 40-5. Ni får då per post boken *Dömd utan rättegång*.

Rune Andersson förföljs – för att han avslöjat det som *Dömd utan rättegång* handlar om.

Föreningens adress är Box 70319, 107 23 STH.

ken Herre biskopen egentligen tjänar. Man måste ju fråga, för man kan ju aldrig veta.

Det kan tilläggas att kyrkorådets beslut att inte upplåta Gustafskyrkan till förbön för förföljda författare överklagats till

Nämnden för svenska kyrkan i utlandet.

Nämnden avvisade dock överklagandet med hänvisning till att det inte finns några regler för hur kyrkorna skall upplåtas och därför har kyrkorådet inte brutit mot någon förordning när den nekat att upplåta kyrkan för förbön. □

Gigantiska problem hotar

Den pågående omvandlingen av Sovjetunionen och Östeuropa har skapat något av en eufori bland främst liberala bedömare i västerlandet, som nu tror att det forna kommunistblocket är säkrat för demokratin. En professionell observatör som inte delar denna optimistiska syn är professor John Gray, verksam vid Jesus College i Oxford och vid Oxfords berömda universitet.

– Jag skulle vilja distansera mig från den liberala triumfalismen som jag anser vara hopplöst simplistisk, sade Gray till *Contra* då han besökte Stockholm på inbjudan av Timbro förlag nyligen.

Gray välkomnar visserligen kommunismens fall i länder såsom Tjeckoslovakien, Östtyskland, Ungern och Polen, vars framtidsutsikter han bedömer som relativt ljusa i jämförelse med exempelvis Rumänien och stora delar av det nuvarande Sovjetunionen.

– Men den liberala demokratin har knappast några förutsättningar att lyckas i Sov-

jets muslimska delar, där den islamiska fundamentalismen utgör ett stort orosmoment. Jag tror att vi står inför en osäker period med risk för territoriella konflikter, etnisk-religiösa krig och hemlig diplomati.

Den bild professor John Gray – som bl a är en auktoritet på F A Hayek – skisserar påminner inte så litet om den situation som

rådde strax före det första världskriget.

Socialdemokrati dödfödd

Det posttotalitära samhället är alltså, menar John Gray, långt ifrån "safe for democracy". Han hyser dock uppfattningen att också samhällen som inte är hundra procentigt demokratiska i västerländsk mening kan erbjuda sina medborgare hyggliga förhållanden:

– Ett civilt samhälle (*civil society* på engelska) kan omfatta olika slag av auktoritarism. Exempel på detta är östasiatiska länder av typ Taiwan, Sydkorea och Singapore som lyckats väldigt väl inom ekonomi och handel, men som inte är västerländskt demokratiska.

Vi bör därför med John Grays sätt att inta ett långsiktigt perspektiv inför den posttotalitära utvecklingen i öst. Att införa demokrati kommer inte att gå lätt och smidigt, eftersom det inte är möjligt att förvandla kommunistiska institutioner till redskap för demokrati och marknadsekonomi.

– Vad som händer nu på de flesta håll är att de gamla kommunistiska systemen och institutionerna kollapsar utan att det finns något att sätta i stället. Detta kan vara en farlig process.

Hur skall man t ex, menar professor Gray, kunna införa marknadsekonomi i de forna kommunistdiktaturerna när det inte finns något banksystem eller någon fondbörs, två hörnstenar i en fri ekonomi?

– Och att exportera exempelvis den svenska socialdemokratiska modellen till öst är dödfött. Socialdemokratin kan inte fungera i östblocket, eftersom man där inte har de hundraåriga traditioner av parlamentarism och välfärd som finns i Sverige. Jag föreställer mig att dagens polska arbetare står inför 20 års försakelser utan något välfärdssystem.

– Om väst vill hjälpa öst – och hjälp, om den ges på rätt sätt, är välkommen, anser

Professor John Gray, verksam i Oxford och en insiktsfull kännare av Europas politiska och ideologiska utveckling, förutser gigantiska problem för Sovjetunionen.

(Foto Tommy Hansson)

John Gray – måste man därför se till att hjälpen får avsedd effekt.

– Ös framförallt inte in pengar i statliga planinstitutioner! uppmanar Gray.

Kommunismen förvrider

Michail Gorbatjovs omvandlingspolitik i Sovjetunionen, som fått sådana långtgående konsekvenser för hela östblocket, har två ansikten, anser John Gray – ett utrikespo-

Om väst som en följd av glasnost och perestrojka rustar ned – då finns ingenting som hindrar ryssarna från att förvandla hela Europa till en sovjetisk satellit.

litiskt och ett inrikespolitiskt.

– "Gorbatjovologin", eller glasnost och perestrojka, har varit en strålande diplomatisk succé utomlands, men en katastrof på hemmaplan. I Sovjetunionen råder ekonomiskt kaos, eftersom Gorbatjov tagit bort den enda del av den sovjetiska ekonomin som fungerat, nämligen den parallella eller "grå" marknaden där det funnits utrymme för privata initiativ, låt vara att sådana varit officiellt olagliga.

– Den gorbatjovska reformpolitiken syftar enligt Gray till att utrota den "grå" eller "svarta" ekonomin och länka in denna i officiella socialistiska banor. Därmed är det upplagt för en katastrof:

– Vad som nu händer besannar den så kallade österrikiska teorin som delvis utvecklats av F A Hayek och Ludwig von Mises. Enligt denna teori blir det kaos om totalitarismen försöker undertrycka det fria marknadssystemet. De ekonomiska planeringsinstitutionerna kommer att misslyckas eftersom det inte finns något dynamiskt element hos dem. Det socialistiska samhället är därför beroende av en sidoekonomi.

Men det är inte bara så att kommunisterna förött den naturliga ekonomiska utvecklingen med sitt planeringssystem – i det kommuniststyrda samhället förvrids allting: miljön, personligheten, den mänskliga hälsan o s v.

– Det har t ex visat sig i Sovjetunionen att många värnpliktiga måste avvisas av armén, därför att de är för små och svaga för att motsvara de militära kraven. De är helt

enkelt svältfödda. Vidare är undernäring i hos kvinnor allmänt spridd. AIDS-epidemin bland rumänska barn har t ex uppstått genom att undernärda kvinnor behandlats via blodtransfusioner med HIV-smittat blod. Läkarvetenskapen i Sovjet tillämpar samma metod, så man kan förutse en barn-AIDS-epidemi också där.

Mardrömmen...

Om den nya sovjetiska politiken alltså lett till katastrof i östblocket, har Gorbatjov mycket framgångsrikt sålt sin politik till västerlandet. Att Gorbatjov lyckats skaffa sig en större legal makt än Josef Stalin är däremot inte lika välkänt men förtjänar att understrykas.

Ett resultat av glasnost-politiken är, framhåller professor John Gray, att Gorbatjov lyckats fjärma USA från Västeuropa och få ned militärkostnaderna i Washington. Det sovjetiska hotet framstår nu som försumbart:

– NATO är helt dött nu, den västliga försvarspakten är slut. Och USA skulle inte gripa in militärt om något hände i Västeuropa. Det är en illusion att tro det, men

många av mina konservativa vänner har svårt att acceptera detta. Vad vi i Västeuropa måste göra är att så att säga sätta på oss "tänkar-mössorna" och finna ett nytt säkerhetssystem som inte är beroende av USA. Problemet är att glasnost lett till att det i dag är mycket svårt att sälja idén om ett starkt försvar.

Ett verkligt mardrömsscenario som skisseras av John Gray är att väst som en följd av glasnost och perestrojka rustar ned och att stalinismen återkommer i Moskva om några år. Då finns ingenting som hindrar ryssarna från att förvandla *hela* Europa till en sovjetisk satellit utan att USA har förutsättningar att ingripa.

– Jag tror inte detta är en trolig utveckling, tvärtom är det mycket som talar emot den. Men *omöjlig* är den inte!

Baltikum skandinaviskt?

John Gray säger att han inte vill låta som en magsur domedagsprofet, och han välkomnar utvecklingen av kommunismen, älskligt denna process enligt hans uppfattning kommer att bli utdragen och på många sätt smärtsam.

– Om de baltiska staterna inom ett eller två år kan förhandla sig ut ur Sovjetunionen så kan de bli en naturlig del av Skandinavien. Jag är rätt optimistisk när det gäller utvecklingen i Baltikum, och det finns hoppfulla tendenser också i Polen, Ungern, Östtyskland och Tjeckoslovakien. Utbildningsstandarden i länder som dessa är förresten i flera avseenden högre än i väst, där man sysslar mer med datachips än med klassisk bildning. Utbildningen i t ex Polen var inte alls varit så marxistisk styrd som man skulle kunna tro, kanske rentav mindre marxistisk än i västerlandet.

Enligt professor Gray står Europa nu inför en oundviklig återföreningsprocess som kommer att omfatta Sovjetunionens kollaps och en utveckling av det andra världskrigets överenskommelser om Europas territoriella indelning. För USA, menar Gray, har utvecklingen inneburit en metamorfos från status av en global supermakt till en svag regional makt.

– Historien rör sig nu snabbare än tanken, och det är svårt att spekulera i vad som kan komma att hända. Helt klart är att Sovjet kommer att ställas inför stora problem då man är ungefär tio år efter Östeuropa i utvecklingen.

Risken för en sovjetisk "balkanisering" är överhängande. □

"Israel är värt fem CIA"

Med jämna mellanrum återkommer i svenska massmedia rykten om att USA tänker upphöra med sitt bistånd till Israel. Ryktena är dock mest önsketänkande från Israels fiender. För det är inte bara Israel som gagnas av detta bistånd. I utbyte för biståndspengarna får USA militära underrättelser och avancerade vapensystem. Man får också en trogen allierad i ett strategiskt viktigt område, där USA i övrigt saknar vänner.

För en tid sedan sammankopplades USAs hot att skära ner biståndet till staten Israel och att Shamir "mumlat kompromissvilja".

Detta är bara den sista i en lång rad domedagsprofetior beträffande biståndet som med jämna mellanrum återkommer i svenska massmedia. Hur verklighetsförankrade är dessa profetior?

Att Shamir var beredd att göra lite "PR" är knappast överraskande. Det rör sig ju om tre miljarder dollar. Man bör dock inte dra alltför långtgående slutsatser beträffande detta bistånds betydelse. Skulle Shamir, eller någon annan israelisk statsminister, verkligen vara beredd att överge sin egen politik för att säkra dessa pengar?

Det faktum att Shamir faktiskt var beredd att bli den förste statsministern i Israels historia att förlora en misstroendevotering tyder på ett negativt svar.

Är det överhuvudtaget realistiskt att tro att USA på allvar skulle vilja skära ner biståndet? Det faktum att 73 amerikanska senatorer (tre fjärdedels majoritet) nyligen krävde att biståndet inte skulle minskas, tyder också på ett negativt svar.

göra en riktig bedömning av Mellanöstern är det ett oundgängligt faktum. Och svaret är faktiskt nej.

0,6 procent av USAs försvarsbudget

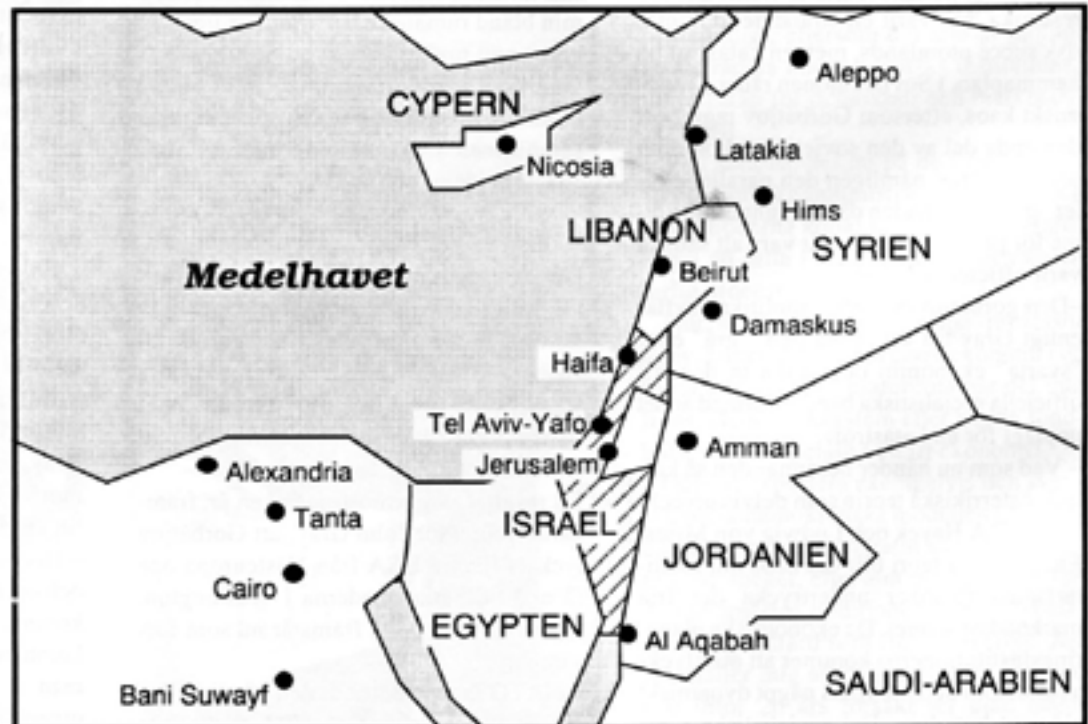
Dessa tre miljarder dollar är inte lika mycket som det kan tyckas, vare sig för USA eller Israel. Visst är de den största posten i USAs biståndsbudget, men 1,8 miljarder dollar är militärt bistånd, som följaktligen bör jämföras med andra poster i *Pentagons* budget.

Försvarets årliga budget rör sig om 300 miljarder dollar. Kostnader i samband med NATO utgör 56 procent eller 170 miljarder dollar. Det mili-

tära biståndet till Israel utgör således 0,6 procent av USAs försvarsbudget eller 1 procent av USAs NATO-kostnader.

USA har följaktligen knappast något ekonomiskt behov att skära ner just biståndet till Israel. Detta förstärks av det faktum att 2,7 miljarder dollar ändå kommer tillbaka till USA i form av räntebetalningar eller inköp av varor.

Vad får då USA för pengarna? Allt. Ingen stat har givit USA så mycket militär underrättelse och avancerade vapensystem (satta på prov mot sovjetiska vapen) som just Israel. Den före detta chefen för amerikanska flygvapnets underrättelsetjänst sa att "Israel är värt

Biståndet till Israel motsvarar bara 0,6 procent av USAs försvarsbudget. En nedskärning av biståndet skulle verka destabiliserande och därigenom öka risken för nya krig i Mellanöstern.

fem CIA".

Dessutom finns det inte något ställe i världen där USA kunde vara lika säkert på stöd i en kris. Inte för intet har det påpekats att Mellanöstern är det enda område av högt strategiskt intresse för USA, där USA inte stationerar egna soldater. Då flottan skickades till Persiska viken, däremot, fick USA inte frivilligt stöd ens av de länder vars skepp USA förmodligen skulle försvara!

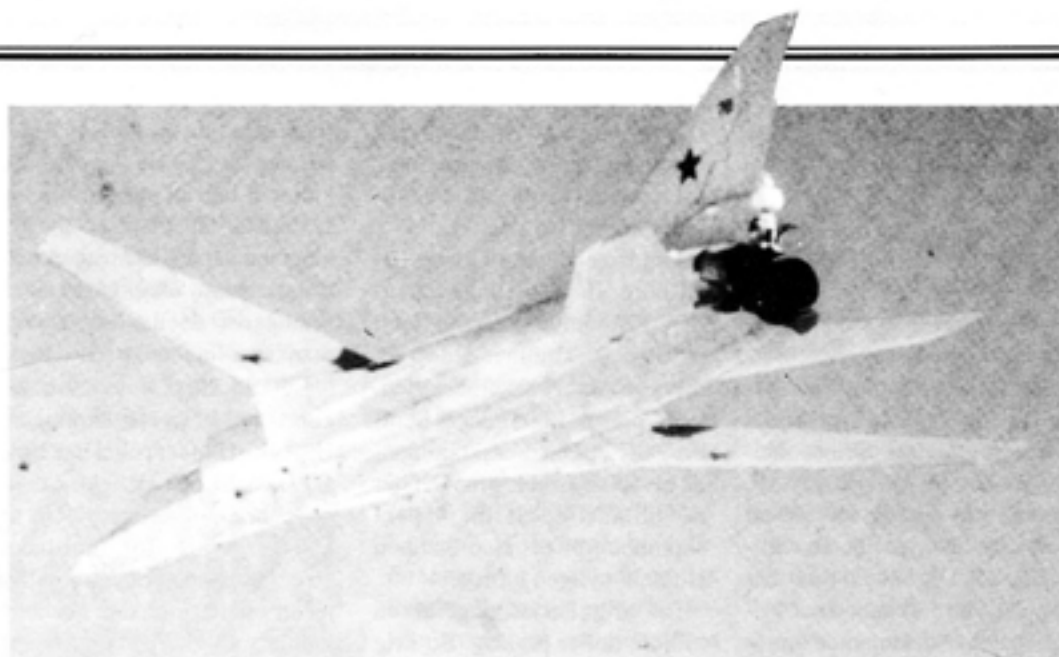
Finns det någon som verkligen tror att USA skulle vara berett att riskera allt detta för att spara pengar, eller för att uttrycka sitt ogillande av israelisk politik? Och "riskera" är precis vad det handlar om. Man glömer lätt att Syrien, Israels huvudfiende, har flera stridsvagnar än Storbritannien och Frankrike tillsammans – och att Saddam Husseins Irak har 2 500 fler än Syrien!

Det finns i Mellanöstern sovjetiska vapen som inte används någon annanstans utanför Sovjet själv (MiG 29 jaktplan, T-80 stridsvagnar osv). Till och med Libyen har försetts med sovjetiska Su-24 bombplan som kan nå Israel. Glasnost har knappast nått Mellanöstern, och arab-ländernas inköp av sovjetiska vapen, precis som Sovjets behov att sälja dessa vapen, kommer antagligen att öka. Dessutom tycker många att 90-talets konflikter, nu när spänningen minskar i Centraleuropa, kommer att koncentreras just i områden som Mellanöstern, där etniska motsättningar och religiösa meningsskiljaktigheter är störst.

Jämförda med en sådan hotbild är upploppen i Gaza och bosättningarna i Judéen av ganska blygsamt intresse för USA. Man undergräver inte en viktig allierads säkerhet p g a sådant.

Älskad allierad

Vad gäller de andra 1,3 miljarder dollar i ekonomiskt bistånd bör det nämnas att Israel och

Israel förser USA med militära underrättelser som är av stor strategisk betydelse för USA.

USA inte bara har gemensamma militära intressen. Ideologiskt har Israel kallats USAs "51:a delstat".

Inget land stödjer USA lika mycket i FN (och tvärtom naturligtvis). Personligen har jag (precis som alla andra rabbiner i USA) hört dussintals representanter, senatorer, guvernörer och statsråd lovprisa Israel inte som strategiskt allierad utan som *älskad* strategiskt allierad. Bland annat George Bush har använt detta uttryck.

Det betyder knappast att amerikanerna i allmänhet, och regeringen i synnerhet, stödjer allt Israel gör. Intifadan har i viss mån skadat Israels anseende (detta var ju meningen) och det senaste meningsutbytet beträffande bosättningarna är ett tecken på att USAs linje och Israels inte är identiska. Då emellertid den republikanska senatoren Dole för en tid sedan föreslog att USA skulle skära ner hela sin biståndsbudget (med endast 5 procent) kunde Yitzchak Rabin, Israels försvarsminister som just då rådde vara i Washington, återvända till Israel med en bergsäker försäkran om att en sådan nedskärning var utesluten.

Sedan dess har några förslag kommit om att *öka* biståndet för att hjälpa de sovjetiska judar

som strömmar till Israel. Till och med vicepresident Dan Quayle, som knappast är känd för självständiga åsikter, distanserade sig från Bushs uttalande om judiska "bosättningar" i östra Jerusalem. Sammanfattningsvis: Av militära, ideologiska och politiska skäl är det ytterst osannolikt att USA skulle skära ner, än mindre avbryta, sitt bistånd till Israel.

Israel klarar total nedskärning

Låt oss dock anta att USA gör det. Det saknas inte, historiskt sett, prejudikat där en nation kortsiktigt svikit sina allierade, och sina egna intressen. I Israel, åtminstone, minns man Tjecko-Slovakien – och för den skull, Vietnam. Hur katastrofalt blir ett sådant svek då för Israel?

Amerikanskt bistånd utgör endast 9 procent av Israels BNP, knappast en oövervinnelig summa. För det första betalar Israel 1,3 miljarder dollar i ränta till USA. Detta skulle upphöra. En 10 procentig bantning av statsbudgeten skulle spara 1,2 miljarder dollar.

Världens judar skulle säkerligen bidra med de återstående 500 miljoner dollar om Israel befann sig i en sådan kris. Man kan i förbigående nämna att en grupp amerikanska judar – vid

ett frukostmöte (!) – nyligen lovade Israel 60 miljoner dollar och att målet för försäljning av Israels statsobligationer i USA år 1990 är en miljard dollar.

Detta katastrof-scenario är definitivt inte en trevlig bild att utmåla (åtminstone för Israel-vänner), men poängen bör vara klar: Israel kunde säkerligen överleva en *total* nedskärning av USAs bidrag (för att inte nämna mindre "straffåtgärder"). Detta är inte något att se fram emot, men om en israelisk statsminister blir tvungen att agera i det som han betraktar som Israels intresse, då gör han det även om biståndet skulle riskeras.

Politiskt sett kunde en sådan nedskärning faktiskt ha rakt motsatt effekt. Om man tar det senaste utspelet beträffande Jerusalem som exempel, är det klart att Shamir i en framtida valkampanj kommer att profilera sig som det judiska Jerusalems försvarare. Eftersom alla, från Gush Emunim till Fred Nu, har fördömt Bushs uttalande, kommer Shamir att vinna gehör.

Det faktum att hans åsikter, i detta spörsmål, inte skiljer sig från Peres eller Rabins, spelar ingen roll. Det var han som hade modet att stå fast mot amerikanerna. En bättre valpolitik är svår att föreställa sig. Hotet om

nedskärningar bör följaktligen betraktas som en återvändsgränd.

Skjuta först och fråga se'n

Slutligen bör man hålla i minnet de negativa konsekvenserna av en nedskärning. Här syftar jag inte på konsekvenserna i USA (som skulle förlora mellan 50 000 och 70 000 jobb, som skapas med de 90 procent av biståndet Israel betalar tillbaka), eller i Israel, som har upplevt värre ekonomiska kriser, utan i de ockuperade områdena och i Mellanöstern i sin helhet.

Världen har nyligen fått en påminnelse om hur det brukar fungera i Mellanöstern, då 700 kristna libaneser dödades under ett par dagar. Att något liknande inte hänt på Västbanken och

i Gaza är p g a att Israel har varit berett att agera på annat sätt, även om det skulle kosta 9 miljoner kronor per dag (!).

Om Israel däremot trängs in i ett hörn, finns det inga garantier, förutom en: Israel, i ett utsatt läge, kommer aldrig att driva en mindre säkerhetsorienterad politik i områdena. Samma gäller, på en mer skrämmande nivå, om Israels grannländer tar tillfället i akt för vapenskrummel, precis som Saddam Hussein nyligen gjorde.

Ett krig kostar ungefär en miljard dollar per dag. Ett krig där Israel förekommer sina fiender, såsom fallet var 1967, varar i ett par dagar. Ett krig där fienden bestämmer över utgången, som år 1973, varar i ett par veckor.

Utän tvekan skulle Israel, om så behövdes, "skjuta först och

fråga se'n". Ju mera utsatt Israel känner sig, desto snabbare kommer hon att agera och konsekvenserna, i ljuset av de kemiska vapen, kärnvapen och robotar som idag växer som svampar i Mellanöstern, vill man helst inte tänka på.

Det är alltså inte bara att konstatera att en nedskärning av USAs bistånd till Israel inte bara är osannolik och ineffektiv, utan också destabiliserande. Detta är kanske svårt för nordiska "fredsaktivister" och journalister att smälta, eftersom man blir tvungen att acceptera att Israel har rätten att prioritera verkligheten framför (vänster)ideologin, att Israel själv måste få bestämma över vad som är i eget intresse, och slutligen att ett militärt sett starkt Israel är en nödvändighet för fred.

Det enkla faktumet är emel-

lertid att inte bara "fredsprocessen", utan också själva freden, är direkt förknippad med staten Israels förtroende för USA och känsla av självsäkerhet. En nedskärning av bistånd skulle drabba bägge parter. □

RAD-ANNONSER

Välkommen med Din annons. Priset är 30:- för sex rader. Räkna med 40 nedslag per rad.

Boende i Kungsbacka?

Visste Du att det finns ett frihetsparti i Kungsbacka kommun. Beställ info-paket för 10:- Pg 63 34 03-1. Centrumdemokraterna, Box 10299, 434 23 Kungsbacka.

rudebarbs

RANDALL K. HYLKEMA

Återgiven med tillstånd av Reason Foundation, 2716 Ocean Park Boulevard, Suite 1062, Santa Monica, CA 90405, USA.

BOK-NYTT

Varning Harning

Få kan likt Anderz Harning gissla byråkrater, partifunktionsnärer, pämbärare, pappersvärdare och andra medlemmar av den svenska nomenklaturan.

Till skillnad från många andra som försökt sig på denna alls icke lätta genre har Anderz Harning just det där rätta och lätta handlaget som gör hans satirer underhållande och lättlästa. Hans skildring må vara från – t o m grov – men den blir aldrig vulgär eller plump.

Satiriska skildringar blir så mycket effektivare när de, som i detta fall, skrivs med ironi och upphöjd distans, i stället för med vrede och krampaktig indignation.

Varning Harning – Sverige, Sverige fosterland består av en samling korta betraktelser över det svenska förmyndarsamhället och dess avigsidor. Harning berättar om bilhandlaren som oskyldigt misstänktes för skattefusk, det fulaste brott – värre än mord – som existerar i "bananmonarkin Sverige", och om det ynkligt lilla skadestånd som bilhandlaren fick som kompensation för de skador som myndigheterna åsamkat honom.

Harning berättar om hur f d justitieombudsmannen Per-Erik Nilsson tillsammans med sin hustru gjorde vidsträckt resor "i studiesyfte". Naturligtvis på skattebetalarnas bekostnad. Han berättar om "Parkinson Palace", TV-huset i Stockholm, där oöverskådliga mängder av fotfolk behövs för att producera program som "bra mycket liknar rena testbilder". Han raljerar med nykterhetsrörelsens kamp mot mellanölet,

som bara ledde till att ungdomen övergick till andra och starkare drycker. Och han står hårt mot förbudssamhället: "Förbud är frihet. Det är ett ofrånkomligt solidariskt och demokratiskt faktum". Också den svenska

VARNING HARNING

Sverige, Sverige fosterland

skolan, åldringsvården, avtalsrörelserna, och många andra företeelser, utsätts för Harnings vassa penna.

I sista kapitlet berättar Harning om ett inlägg han skrev på DNs ledarsida, där han framförde tesen att det bästa sättet att förhindra att människor tillverkar maskrosvin vore att helt enkelt förbjuda maskrosorna. Självfallet var detta ett försök till grov satir, men det hindrade inte att många människor hörde av sig och tyckte att det var en mycket bra idé.

Särskilt förtjust var de i den "alldeles riktiga tanken" att alla maskrosor borde utrotas...

Anders Fjällström

Anderz Harning; Varning Harning – Sverige, Sverige fosterland. Tre böcker. ISBN: 91-7029-028-8

Har facket gjort sitt?

Typografen Sture Ring, ordförande för Grafiska facket i Stockholm, och Horst Tillybs, som är uppvuxen i Tyskland och utbildad där, är ombudsmän i typografiska föreningen och sedan 1987 dess utredningsekretärer. Författarnas breda erfarenhet från press och grafisk industri ligger till grund för boken. Intervjuer har gjorts med fackligt ledande personer, mediafolk m fl.

Boken refererar också till en studieresa till Västtyskland, där fackliga förbund inom media och kultur studerades. Det är inte bara i vårt land som fackföreningarna har problem. Nyrekryteringarna går trögt. Medlemmarna är inte speciellt aktiva.

Denna bok vill gå in i en (aldrig påbörjad) debatt och aktivera de anställda. Här skapar medierna en utmärkt infallsvinkel. Reportage och intervjuer kombineras med egna erfarenheter för att belysa företeelser i Sverige, t ex slakten av Saxons och förstörelsen av det statliga Liber under ledning av Procordia.

I ett särskilt avsnitt redovisas vad som hände på vinstmaskinen Dagens Nyheter när ny teknik skulle introduceras.

Författarna anser att LO och TCO borde slå sig samman till en enda stororganisation. Stig Malm och Olof Ljunggren intervjuas. Man kommer fram till att den fackliga rörelsen är helt omodern, den motsvarar helt enkelt inte dagens verklighet. Författarna menar att SAF har det strategiska initiativet.

Ett ledmotiv i boken är att det måste till krafttag inom facket om det inte ska stelnas till och helt förlora sin legitimitet bland

medlemmarna. Idag måste det handla om en motstrategi. Ständigt måste något göras. "Nu måste det vara på tiden att inte låta SAF serva alla bollarna", säger Sture Ring.

Stig Malm lovar att satsa hundra miljoner kronor på att ta initiativet från SAF. "Det är bara att börja om från början med agitation, ideer och visioner", säger författarna.

Arne Sundström

Sture Ring, Horst Tillybs; Har facket gjort sitt – en debattbok om strategi och struktur media och kultur. Tiden.

Vapensmugglarna – Boken om Bofors

Andersson och Stenquist har i egenskap av reportrar på *Dagens Nyheter* arbetat i flera år med vapenaffärerna. Mängder av offentliga utredningar, tullhandlingar och polisprotokoll har studerats. Så gott som alla nyckelpersoner har intervjuats. De noggranna efterforskningarna i vapenhärvan ger vid handen att Tage Erlander redan under slutet av 1960-talet lade grunden till ett handlingsmönster som betecknas som ett listigt dubbelspel.

Regeringen tvingades 1968 till förhandlingar med SSU om begränsningar av Sveriges vapenexport. Vår försvarsindustri behövde sälja till omvärlden, nu mer än någonsin när svenska vapenköp hade hämmats. År 1971 "skärptes" reglerna för vapenexport. I själva verket handlade det om *uppmjukningar*. Hyckleri och dubbelmoral redan då alltså. Tjugo års schackrande har bäddat för upplösningen. För Sveriges anseende internationellt, samt

beträffande återverkningarna här i landet, har få skandaler varit så förödande som Bofors- och FFV-affärerna. Författarna betonar att marginalväljarna är motståndare till svensk vapenexport. Kampen om dessa viktiga väljare bjuder till försiktighet på gränsen till örlighet.

Vad som hänt är mycket väl dokumenterat. Det har konstaterats att svenska företag haft dubbla kontrakt. Det har även utfärdats falska konossement. Det är inte förvånande att krigsmaterielinspektionen, KMI, har blivit grundlurad.

Författarna drar slutsatsen att Sveriges regering redan på 1960-talet kände till falskarierna, men att några åtgärder inte vidtogs för att rätta till förhållandena. Utrikesministern Torsten Nilsson (s) informerades 1965 om avtalet mellan Storbritannien och Försvarets Fabriksstyrelse, nuvarande FFV. Eftersom Torsten Nilsson inte ingrep accepterade den svenska regeringen de facto att våra vapen kom till länder som inte var godkända som köpare. FFV nyttjade sedan fortlöpande Storbritannien som mellanhand till och med 1984.

Bofors sålde Robot 70 till Dubai och Bahrein samt luftvärnsammunition till Oman, alltid med Singapore som mellanstation. Många tidigare icke kända uppgifter står att finna i boken, t ex att Erik Pensar, Bofors huvudägare, var informerad om att Schmitz sålde krut till Iran. Iran befann sig i krig. Pensar hjälpte Schmitz med bankkontakter, så att han skulle kunna fortsätta med sprängämnessmuggling till Iran, åren 1985-1987. Några Robot 70 anses däremot inte finnas i Iran.

Bofors smugglade tjugo Robot 70 till Taiwan, via Singapore. Dessa tjugo robotar ingick emellertid i de 260 stycken som beviljats till Singapores eget försvar. Vår vapenindustri har betydande inverkan på hela försvarsindustrins problematik. I slutet av 1985 - alldeles före statsministermordet - räddade Olof Palme Bofors från att gå under. Palme stöttade Bofors genom diverse insatser. Statsrådet Mats Hellström var emot att Robot 70 skulle exporteras till Pakistan. Olof Palme körde dock över sin fackminister och förordade export av 700 Robot 70 till Pakistan.

Ett annat tankeväckande exempel: När det gällde försäljningen av fartygskanoner till Indonesien 1986, blev Mats Hellström desavouerad av Palme. Hellström ville säga nej till Bofors på grund av att Indonesien hade ockuperat Östtimor. Hellström förlorade striden. Han tvingades dessutom att i efterhand försvara affären i konstitutionsutskottet, inför hela svenska folket! Som bekant prickades Hellström av KU. Han fick med andra ord ensam klä skott för hela regeringens samfälliga beslut.

Beträffande krigsmaterielinspektör Carl Algernon, ger författarna en väsentligen positiv bild. De hävdar att Algernon verkligen inte sanktionerade vapensmuggling. Dock underlät han 1982 att informera det ansvariga statsrådet sedan KMI godkänt en kanonexport till Oman. Författarna anser att Algernon under sina sista dagar i livet insåg att han inte hade något stöd i regeringen, men väl att han skulle komma att utmålas som syndabock i vapenaffärerna.

Andersson och Stenquist granskar också eventuella kopp-

lingar mellan vapenaffärerna och mordet på Olof Palme. Många omständigheter skulle kunna kopplas till ett attentat mot statsministern. Detta påpekades för Hans Holmér, men hans intresse var svalt. Rikskriminalen hade två Boforsutredare i arbete. Årtal senare, har Palmeutredarna fortfarande inte gjort någon genomgång av de mordmotiv som fastlagts av Rikskriminalen.

Sammanfattningsvis kan sägas att Vapensmugglarna, Boken om Bofors, är en ordentlig, genomgripande uppgörelse med den svenska dubbelmoralen de sista 20-25 åren.

Ingen person från det förflutna vill vara med och göra uttalanden. Många av de förr i tiden inblandade är idag avlidna. Andra ansvariga, eller före detta ansvariga, har "glömt".

Boken är kort uttryckt en uppgörelse med farlig dubbelmoral, sanktionerad av de högsta maktavarna.

Arne Sundström

Vapensmugglarna. Boken om Bofors, FFV, Regeringen och svensk vapenexport. Författarförlaget 1989.

CONTRA 5 1990

I kommande nummer av Contra ska vi titta på Röda Arméns historia. Vi berättar också om GRU, Sovjets militära underrättelsetjänst, som alls inte upphört med sin aktivitet på grund av perestrojkan. Vidare kommer en artikel om den söndersubventionerade och sönderreglerade bostadsmarknaden. Och mycket mer.

...kommer i augusti